

**Oväntat släktfynd
för Ulrica och Juli**

TYST TEATER 50 ÅR

**Klöverängens förskola
nekar döva barn plats**

En dröm att hitta döva släktingar

Juli af Klintberg och Ulrica Broberg fick en otippad – och fantastisk – nyhet i september: att de var släkt med varandra. Läs mer om deras överraskande släktband, och ta del av Tomas Hedbergs tips om hur man kan hitta eventuella döva släktingar, på sidorna 16-17. Många av oss är döva utan att vi vet varför. Drygt hälften av döva är nämligen "genetiskt döva". Alltså innebär det att "dövgenen" gått i arv, men det behöver nödvändigtvis inte betyda att vi har någon döv i slakten. En dövgen kan antingen vara recessiv eller dominant. Det finns dock döva som glädjande funnit döva släktingar långt bak i tiden, vilket de är stolta över. Självt hoppas jag kunna se minst en döv frände genom min mammas spännande släktaforskning. Hon har i övrigt upptäckt på både sin mors och fars sida att vi har samiska släktingar från 1600-talet och framåt. Också det är oväntat, och något att vara stolt över.

Har du hittat en eller flera döva släktingar? Berätta gärna för oss om dina fynd på redaktionen@dovastidning.se. Vi gör en uppföljning om vi får in flera berättelser.

Riksteaterns Tyst Teater firar 50 år av teckenspråkig scenkonst. Ett halvt sekel fyllt av såväl nyskapande som klassiska pjäser. DT summerar deras historia på sidorna 8-9. Den 21 november får vi genom deras digitala jubileumsprogram veta vilket deras nya namn blir. Spännande. Namnbyten och/eller logotyp-byten väcker alltid känslor och reaktioner.

Det är två exempel på innehåll i det här numret. Jag vill slå ett slag för vårt specialnummer i form av pdf på dovastidning.se i december med ett urval av det bästa ur papperstidningen under året. Håll utkik.

Nu närmar sig december månad. Jag vill redan nu passa på att önska er alla God Jul och Gott Nytt År! På återseende i 2021 års första nummer av papperstidningen, och följ gärna våra uppdateringar på dovastidning.se till dess.

NICLAS MARTINSSON

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

innehåll

Klöverängens förskola	4
Bara två språk hos Bildtelefoni.net	6
I korthet	7
Riksteaterns Tyst Teater 50 år	8
Lydia får inte alltid tolk	10
Corona i Norden	11
Teckenspråkig bokcirkel	14
Litteratur på teckenspråk	15
Döva släktingar	16
Vad är en bra tolk?	18
Julkryssat	20
DT besöker Örnsköldsvik	22
Förbundsnytt	24
Unga dövas zon	26
Seniornytt	28
Fråga experterna	29
Per Markströms krönika	30

TIDSKRIFT FRÅN SVERIGES DÖVAS RIKSFÖRBUND

Nr 5/2020

dovastidning

Miljömärkt trycksak
3041 0589

Manusstopp: Utgivning:

Nr 1: 5/2	25/2
Nr 2: 9/4	29/4
Nr 3: 11/6	1/7
Nr 4: 27/8	16/9
Nr 5: 5/11	25/11

*med reservation för ändringar

INTE FÅTT TIDNINGEN?

Kontakta
medlem@sdr.org

PRENUMERATION:

Pris: 300 kr/år. Vi utger fem nummer om året. Beställ prenumeration:
medlem@sdr.org

REDAKTION

Dövas Tidning
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg
redaktionen@dovastidning.se

Redaktör och ansvarig utgivare:

Niclas Martinsson
073-833 30 60 (sms)
niclas.martinsson@dovastidning.se
Layout: Niclas Martinsson & Linda Stål
Korrektur: Helena Fremnell
Omslagsbild: Niclas Martinsson
Form: Formligen.se

DT PÅ NÄTET:

Webbplats: dovastidning.se
Facebook: facebook.com/dovastidning
Twitter: @dovastidning

ANNONSER:

Kontakta
annons@dovastidning.se

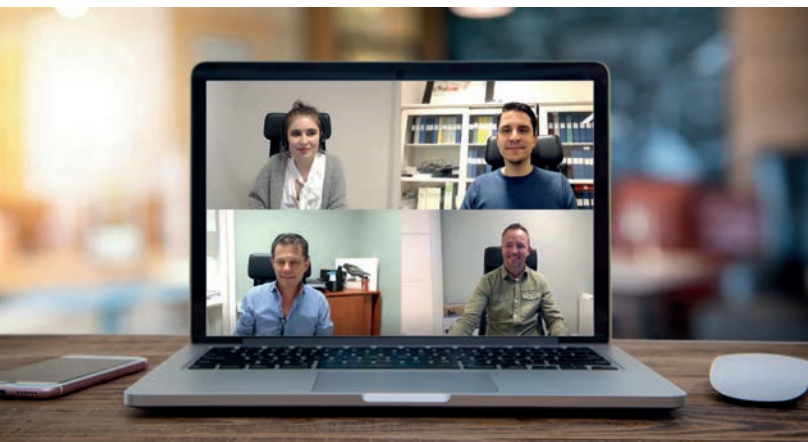
Vid föreningsannonsering,
kontakta redaktionen.

Upplaga: 2600 ex
Tryck: November 2020
Risbergs, Uddevalla
ISSN 1402-1978

TRE UNIKA LÖSNINGAR FRÅN T-MEETING

Vill du vara tillgänglig med den senaste tekniken så erbjuder T-MEETING lösningar med bild och kvalitet i fokus. Kanske har dina behov förändrats och din bildtelefon/texttelefon inte längre fungerar? Både TM och TERA är hjälpmedel. Landstingen och regionerna är skyldiga att erbjuda hjälpmedel om man behöver det i vardagen. Hur det sker och vilka regler som finns beror på var man bor. Behöver man T-Meeting TM/TERA i sitt arbete är det genom Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen ansökan av hjälpmedel sker.

TM FYRPART

Vill du koppla in flera personer i ditt bildtelefon-samtal? Med **TM Fyrpart** kan du underlätta kommunikationen genom att koppla in tre personer till i ditt samtal. T. ex vänner, familj, kollegor och tolk. Två konkreta exempel kan vara ifall du vill ringa en anhörig från sjukhuset för att själv koppla in en distanstolk om det behövs, eller ifall du ska ha ett distansmöte mellan flera parter i föreningen eller på jobbet.

TM-ALERT

Är du trött på att missa saker? Med **TM-ALERT** kan du leva i nuet och ändå vara helt nåbar. Du kan se och känna om du får samtal, mail eller andra telefon-notifikationer. Avtagbar modul som kan placeras i armband, bäras runt halsen eller användas löst i fickan/under kudden. **TM-Alert** går att ansluta till mobilens väckarklocka-funktion (Android) eller en extern väckarklocka-app (iPhone).

TERA

TERA textar det som sägs i ett telefonsamtal och kan även läsa upp det du skriver med talsyntes. Med **TERA** får du ett vanligt telefonnummer vilket gör det lätt för andra att hitta och ringa dig. Texten sparas lokalt på din enhet så att du efteråt kan använda den som stöd för minnet.

TERA-Local textar det som sägs när du kommunicerar med någon i samma rum, och kan även läsa upp det du skriver med talsyntes. **TERA-Local** hjälper dig både i vardagen och på jobbet och ger dig möjligheten att klara dig utan tolk. **TERA-Local** är en funktion i **TERA**.

Julius får plats men inte Chelsea – båda är döva

Klöverängens förskola gör skillnad på barn

Klöverängens förskola i Örebro kommun har i uppdrag att ta emot barn som har behov av svenskt teckenspråk: döva och hörselskadade barn, och barn som av andra skäl har behov av teckenspråk.

I verkligheten gör förskolan skillnad på dessa barn om söktrycket är stort. Två barn som erfarit detta är Julius, snart 1 år, och Chelsea, 3. Bara en av dem får plats på Klöverängens förskola trots att båda två är döva.

Oktober. Julius föräldrar, Mona Riis och Pasi Kosunen, och Chelseas förälder, Madelaine Horndahl, fick ett negativt besked. Det var fullt på Klöverängens förskola, deras barn kunde inte börja där i januari 2021.

Mona blev upprörd. Att placera sonen på en annan förskola var otänkbart. Julius är döv och har svenskt teckenspråk som förstaspråk. Klöverängen är den enda förskolan i Örebro kommun som passar honom. Där finns ett tjugotal döva och hörselskadade barn, och teckenspråkskunniga pedagoger.

Mona gick ut i SVT Nyhetstecken. I samma veva skrev Klöverängen till henne. Förskolans besked: "Vi hade varken sagt ja eller nej till din son". Mona blev förvirrad. Kommunen hade ju skrivit klart och tydligt att det var fullt på Klöverängen och att de skulle komma med ett platserbudande på en annan förskola med teckenspråkskunnig personal.

Bara dagar senare kom kovändningen, som Mona uttrycker det. Julius får börja på Klöverängen i januari 2021. Klöverängens rektor, Agneta Magnestrand, uppgav för SVT Nyhetstecken att det hade skett en kommunikationsmiss. Själv undrar Mona om det inte snarare

berodde på medieuppmärksamheten.

Samtidigt som Mona och Pasi är glada och lättade över det ändrade beskedet, är de bekymrade över att det finns döva och hörselskadade barn som inte fått plats på Klöverängen trots att några av dem har längre kötid än Julius.

– Hade vi valt att erbjuda Julius cochleaimplantat (CI) så hade han inte fått plats. Det är otroligt svårt för oss att begripa. Tänk att en enda teknisk pryl påverkar hela beslutsprocessen, skriver Mona i ett mejl till DT.

Det var precis vad som hände Madelaines dotter, Chelsea. Hon, som är döv och har CI, nekades plats.

Klöverängens förskola har ett utökad uppdrag: att ta emot barn som har behov av svenskt teckenspråk – döva och hörselskadade barn, och barn som av andra skäl har behov av teckenspråk (t.ex. CODA, hörande barn till döva föräldrar). Om platserna inte räcker till alla barn som sökt till Klöverängen, så har döva barn förtur. Döva med CI och hörselskadade barn ges lägre prioritet. En prioriteringsordning som funnits sedan 2017.

Vidare tar Klöverängens förskola emot hörande barn trots att det finns döva och hörselskadade barn i kö.

Chelsea erbjuds istället plats på en annan förskola med teckenspråkskunnig personal. Den platsen tackar föräldrarna nej till. Inte aktuellt för dottern att bara ha ett fåtal pedagoger att teckna med. Chelsea ska istället få gå i en teckenspråkig förskola och möta andra teckenspråkiga barn och vuxna.

Chelsea har gått i en teckenspråkig förskola i Sollentuna norr om

Stockholm. Mamma har alltid upplevt förskolan som flexibel då den gjort plats för barn med hörselnedsättning även om de också tar emot hörande barn.

Familjen Horndahl planerade att flytta till Örebro redan 2019 för att ge dottern bättre möjligheter i Europas teckenspråks huvudstad som Örebro självt utropat sig till. Men de hörde att det var fullt på Klöverängen. Därför bestämde de sig för att vänta i ett år med att flytta. De trodde att ett års kötid och att Chelsea skulle söka in på särskilda skäl, skulle räcka för att få plats. Nej, så blev det inte.

– Tyvärr hade jag väldigt fel om Europas teckenspråkiga huvudstad, skriver hon till DT.

Hon har noll förståelse för att Klöverängen inte kan vara flexibel och i första hand ta emot döva och hörselskadade barn. Sedan kan de anta hörande barn i mån av plats. Det finns ju många andra förskolor att välja på för hörande barn.

– Det ska vara Europas teckenspråkiga huvudstad, det borde ske en förändring omedelbart där barn med hörselnedsättning och döva alltid får plats på förskolan i första hand, utan minsta tvekan! skriver Madelaine och anser att det är otroligt fel att kategorisera barn utefter hur mycket eller lite de hör, och att ha hörselhjälpmedel inte ska ses som något negativt. Hennes dotters modersmål är svenskt teckenspråk även om hon kan höra och tala svenska.

Madelaine tänker stanna hemma med Chelsea tills hon får plats på Klöverängen. Hon har skrivit en insändare om saken i lokaltidningen Nerikes Allehandas tillsammans med Teckenspråkets röst. SDR:s styrelseledamot, Maria Hermanson, har även skrivit en insändare om Klöverängen i samma tidning och nämnt frågan i sin ledartext på sid. 24 i det här numret.

”Jag hade väldigt fel om Europas teckenspråkiga huvudstad”

– Madelaine Horndahl, förälder

Föräldraorganisationen Riksförbundet DHB och Dövas Förening i Örebro (DFÖ) ställer sig kritiska till Klöverängens sätt att kategorisera barn.

– Jag tycker att det är djupt olyckligt att fokusera på i vilken grad barnen kan höra istället för det språkliga perspektivet. De barn som nekas riskerar att hamna i en miljö med enbart en eller ett par vuxna att utveckla sitt teckenspråk med istället för att använda det i kommunikationen med såväl pedagoger som andra barn. Det riskerar att ”låsa” barnet vid några få pedagoger och jag har svårt att se att detta skulle främja barnets sociala utveckling och samspelet med andra barn, skriver Erika Tegström, ordförande DHB Mellersta.

DHB har i år skickat ett brev till Örebro kommun och ställt frågor om Klöverängens antagnings-/köregler och gränsdragning mellan dövhet och hörselnedsättning med mera.

Svaret som DHB fått av kommunen beskriver Erika Tegström som ganska standardiserat och utan egentliga svar på frågorna. DHB fortsätter att bevaka Klöverängen-frågan tillsammans med DFÖ, Teckenspråkets röst och föräldragruppen från Klöverängen.

Hannes Danielsson, styrelseledamot i DFÖ, har själv ett dövt barn på Klöverängen. Därför är han också aktiv i förskolans föräldragrupp för teckenspråkiga barn.

– Det är rent vansinnigt att Klöverängen gör skillnad på barn. Självklart ska döva och hörselskadade barn få förtur. Föräldrarna vet ju bäst själva om deras barn behöver teckenspråk, inte förskolan, säger Hannes Danielsson.

Han vill dock framhålla att teckenspråksmiljön på Klöverängens förskola egentligen inte är optimal eftersom döva och hörselskadade barn blandas med hörande barn. Förskolan framhåller att ett av skälen är att skapa åldersadekvata barngrupper. Istället har döva och hörselskadade barn språkbad i svenskt teckenspråk en gång i veckan. Det är för lite, anser föräldragruppen.

Han säger dock att Klöverängen med sina brister är den enda teckenspråkiga förskolan i Örebro kommun.

Klöverängen tog över Kattungens målgrupp (nedlagd teckenspråkig förskola för döva, hörselskadade och CODA-barn invid Birgittaskolan) hösten 2016. En stor skillnad mellan Kattungens och Klöverängen är att den sistnämnda också tar emot icke-teckenspråkiga hörande barn. DT har bett kommunen om Kattungens kö- och antagningsregler för att jämföra, men inte fått något dokument.

Tomas Hedlund, planerare vid förskole- och skolförvaltningen i Örebro kommun, svarar att döva barn ofta har ett större behov av Klöverängens förskola än vad barn med hörselnedsättning och CI har. De sistnämnda barnen kan därför gå på en annan förskola där det finns teckenspråkskunnig personal. Alla nybyggda kommunala förskolor har dessutom hörselslingor sedan 5-6 år tillbaka.

– En plats på annan förskola som kan främja det svenska teckenspråket kan därmed få goda effekter för språkutveckling för barnet med CI, skriver han.

Han framhåller också att Örebro kommun alltid arbetar för att främja det svenska teckenspråket för barn som är i behov av det oavsett vilken förskola de går i. Ambitionen är att dessa barn ska få tillgång till pedagoger som behärskar det svenska teckenspråket och att det ska kunna erbjudas på så många förskolor som möjligt. Detta med stöd av språklagen och förskolans läroplan.

Det finns teckenspråkskunnig personal på fem förskolor, uppger Tomas Hedlund. Kommunen vet inte exakt hur många pedagoger som har kompetens i svenskt teckenspråk och på vilken nivå, men planen är att en sådan kartläggning och analys ska göras.

DT frågar: ”Varför kan inte Klöverängens förskola prioritera att ta emot döva och hörselskadade barn, och barn som av andra skäl har behov av svenskt teckenspråk, t.ex. CODA-barn? Det är en liten grupp och borde kunna prioriteras, och sedan ta emot icke-teckenspråkiga hörande barn i mån av plats. Det finns över 150 andra förskolor i kommunen att välja på för dem”.

Tomas Hedlund svarar att det finns andra förskolor i kommunen som kan tillgodose de behov som barn med hörselnedsättning och CI har. Men enligt Språkrådet fanns det bara åtta fullt teckenspråkiga förskolor i hela landet, en av dem i Örebro (2010).

Tomas Hedlund säger vidare att det inte går att svara generellt utan att barnflöden, d.v.s. när barn börjar respektive slutar, kötid och syskonförtur påverkar. Om ett barn med hörselnedsättning ska få förtur ska en särskild bedömning av det enskilda barnets behov göras.

TEXT: NICLAS MARTINSSON FOTO: PRIVAT

Bara svenska och svenskt teckenspråk i Bildtelefoni.net

Nu upphandlas förmedlingstjänsten Bildtelefoni.net. Tjänsten ska i fortsättningen endast förmedla samtal mellan svenskt teckenspråk och svenska, något SDR kritiserar. Förbundet anser också att döva tolkar borde användas i tjänsten.

Förmedlingstjänsten Bildtelefoni.net drivs i dag av Evantia Group tillsammans med Neriketolkarna och Nwise på uppdrag av Post- och telestyrelsen (PTS). Nu gör PTS en upphandling av tjänsten för nästa avtalsperiod, som kan uppgå till fem år. Om samma leverantör vinner upphandlingen, eller om en ny leverantör tar över, återstår att se. Varje gång Bildtelefoni.net upphandlas, brukar nya funktioner eller begränsningar meddelas. Exempel på vad som är nytt för nästa period:

- Ring direkt kan eventuellt komma att införas. Här kan talande personer ringa direkt till bildtelefonanvändare och teckenspråkstolk kopplas automatiskt in. PTS uppger för DT att det beror på hur snabbt leverantören kan leverera funktionen i sitt system, och hur användarna upplever funktionen, något PTS tar reda på i projektform. SDR har länge arbetat för Ring direkt.

- Bildtelefoni.net ska endast fortsätta förmedla mellan svenskt teckenspråk och svenska. Förut (under en period före 2016) när tjänsten kunde tolka samtal mellan engelska och svenskt

teckenspråk (och några andra språk), var efterfrågan liten. Därför togs möjligheten bort. Dessutom vill PTS säkerställa att tjänsten är till för att erbjuda likvärdig, grundläggande telefoni för såväl teckenspråkiga som hörande på svenskt teckenspråk respektive svenska. Tjänsten ska inte ge stöd i översättning som exempelvis mellan svenska och engelska. SDR ställer sig kritiska till det – användare ska kunna ringa till exempelvis teknisk support eller andra nummer som bara är tillgängliga via engelskt tal.

- Bildtelefoni.net ska inte förmedla ”envägskommunikation”, till exempel podd eller föreläsning.

Det ska fortsätta vara öppet dygnet runt, som i dag, och tjänsten ska fortfarande finnas som app.

SDR har också talat om vikten av att döva teckenspråkstolk vid behov ska kunna användas i tjänsten inför upphandlingen. Något PTS inte tagit med i upphandlingen. Olyckligt, anser SDR, då det hade borgat för ökad kvalitet och trygghet för användare om en döv tolk och en hörande jobbade tillsammans.

PTS svarar DT att de inte är främmande för att döva tolkar används i tjänsten, men förklarar att tjänstens huvudsyfte är att förmedla samtal mellan svenska och svenskt teckenspråk. Frågan är om leverantören går med på att ta in döva tolkar med tanke på att de inte får ersättning när en döv tolk och en hörande tolk arbetar tillsammans.

TEXT: NICLAS MARTINSSON

NYHET!

Vibio Sov på saken.

Vibio är en trådlös sängvibrator som du styr med mobilen. Bädda ner Vibio under kudden eller madrassen och ställ alarmet direkt i appen som finns för både iOS och Android. När det är dags att stiga upp, väcker Vibio dig med tysta och kraftfulla vibrationer.

bellman.com/vibio

Bluetooth

Hämta i
App Store

LADDA NED PÅ
Google Play

Svenska kyrkan

Svenska kyrkans jourtelefon på teckenspråk

Svenska kyrkan erbjuder dig som är döv, samtal med en teckenspråkig präst eller diakon.

Du kan ringa jourtelefonen om du har det svårt och behöver stöd, om du har existentiella frågor eller känner oro och sorg. Linjen är öppen för alla oavsett livsåskådning och trosuppfattning. De präster och diakoner som svarar i bildtelefonen är fullt teckenspråkiga och har tystnadsplikt.

Adress till jourtelefonen: svenskakyrkan@ectalk.se

Jourtelefonens öppettider:
mån 10-16, ons 10-19, fre 10-16

FOTO: NETFLIX

Netflix-serien Deaf U väcker reaktioner – vem är privilegerad?

● I oktober hade realityserien Deaf U premiär. Serien följer sex döva och hörselskadade studenter vid Gallaudet-universitetet i Washington DC, världens enda teckenspråkiga universitet. I totalt åtta avsnitt delar studenterna med sig av sina upp- och nedgångar, allt från kärlek och identitetssökande till framtidsdröm och sport, och om hur det känns att kliva in i vuxenlivet. Amerikanska TV Guide som fått en förhandstitt hyllar serien. "Serien lever upp till att ge en inblick i ett rikt och dynamiskt samhälle, som omvärlden oftast bara förknippar med funktionsnedsättning", skriver TV Guide. Nyle DiMarco, döv aktivist, modell och skådespelare, står bakom serien som exekutiv producent.

Serien har väckt reaktioner – såväl positiva som negativa – bland döva i framförallt USA. Två begrepp som diskuterats är dövELIT och privilegierade döva. Vad som menas med dövELIT, som nämnts i Deaf U, är att de som står högst upp i hierarkin är de som kommer från döva familjer och/eller har gått i en dövskola. I sociala medier diskuteras ett annat begrepp, privilegierade döva, i ett led att nyansera. Det handlar om hur tidigt döva får tillgång till teckenspråk, om de har gått i en stor och känd dövskola eller en liten dövskola, eller integrerat i en skola för hörande med mera.

Samtliga avsnitt är korta, drygt 20 minuter.

FOTO: TOMAS KOLD

Färre vill studera till tolk – låga ingångslöner sägs vara orsak

● Fellingsbro folkhögskola, en del av Region Örebro län, har gjort en nationell kartläggning av teckenspråks- och dövblindtolkutbildningen. Kartläggningen visar att söktrycket till landets tolkutbildningar har minskat de senaste åren trots att antalet utbildningar blivit färre. Anledningarna tros vara låga ingångslöner och att utbildningarna numera är koncentrerade till mellersta Sverige (Leksand, Stockholm och Örebro). Alexandra Royal, förtroendevald (C) och tolkanvändare, är bekymrad. "Det är bara att hoppas på att de tolkar som finns i dag faktiskt jobbar fram tills de dör, i stort sett. Så illa är det faktiskt", säger hon till SVT Örebro.

Unisa får stanna – Richard vann

● **Unisa Turay** kom till Sverige från Sierra Leone 2010, men fick avslag på asylansökan. Han har sedan dess överklagat flera gånger och fått avslag. Nu har han till slut fått uppehållstillstånd med hänvisning till särskilt ömmande skäl, rapporterar SVT Nyhetstecken.

● **Richard Sahlin** nekades 2016 anställning som lektor vid Södertörns högskola p.g.a. höga tolkkostnader. Hans fall drevs vidare till FN av Disability Rights Defenders Sweden, SDR och SDUF. I september meddelade FN sitt beslut. Det blev en seger för Richard Sahlin. FN ansåg att den svenska regeringen måste komma tillrätta med tolktjänsten, skriver SDR.

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Försenad avsiktsförklaring om Europas teckenspråkshuvudstad

● 2010 utropade sig Örebro till Europas teckenspråkshuvudstad. Bakom utropandet står Örebro kommun, Region Örebro län, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Örebro universitet som tillsammans gjort en avsiktsförklaring. Nu arbetar de med att revidera den. Tanken var att den skulle presenteras den 17 september före Dövas dag-helgen. Men så blev det inte. "Arbetet fortgår enligt plan och vi hann helt enkelt inte klart tills i dag (17/9)", svarar Per-Åke Sörman, avgående kommunalråd (C), i ett sms. Enligt honom ska den presenteras senare under hösten, då tillsammans med ytterligare en undertecknande myndighet.

700

timmar har Nationell kvinnojour och stöd på teckenspråk (NKJT) lagt ner under 2020 på att hjälpa och stötta kvinnor. Behovet är stort, säger ordförande Mia Modig till TT. Nästa steg jouten hoppas på, så fort man får finansiering, är att bygga upp en digital jour som alla videosamtal och chattkontakter kan gå igenom.

Behöver du prata med någon som syssnar?

Barn- och Ungdomsjour på Teckenspråk

CHATTEN	MEJLEN	FRÅGELÅDAN
ÖPPEN TISDAGAR OCH TORSDAGAR	ÖPPEN DYGNET RUNT	ÖPPEN DYGNET RUNT
KL. 18:30-20:30	FRAGA@BOUJT.SE	WWW.BOUJT.SE

Vi har tystnadsplikt och du kan vara anonym.

BOUJT www.boujt.se

Fame Visukalen (2012) FOTO: MATTIAS ERN

Ur pjäsen *Ett frieri* (1984) FOTO: RIKSTEATERN

Tyst Teater 1970-2020

Allt annat än tyst – dags för ett nytt namn

Banbrytande sedan 1970. Tyst Teater har gått från att vara en liten uppstartad teaterensemble till att bli en del av Riksteatern och i dag ha bjudit på 98 produktioner med scenkonst som berör och påverkar. Den 21:a november sker 50-årsjubileet och då ska ett alldeles nytt namn invigas.

April 1970. Ett samarbete mellan Sveriges Dövas Riksförbund och ABF ledde till att ett gäng teaterstudenter på Västanviks Folkhögskola startade en teatergrupp, som i dag stolt firar 50 år och nära 100 produktioner (egna produktioner eller samproduktioner med andra teaterhus).

Vineta Lyxell, Gunilla Wågström Lundqvist, Nicke Adolfsson, Ing-Britt Adolfsson och Tage Karlsson. Det var namnen på personerna i den teatergrupp, ledd av teaterledaren Ecke Olsson, som visade upp den allra första föreställningen Att vara döv i Sverige vid SDR:s kongress juli 1970 i Örebro. Pjäsen fick stor uppskattning av publiken och personer inom teatern.

– Man upptäckte en annan slags scenkonst som endast döva kunde skapa, säger Gunilla Wågström Lundqvist, en av grundarna.

Efter diverse produktioner fick ensemblen en alltmer växande publik och drevs av passion och en envis vilja att fortsätta. 1977 kom ett efterlängtat beslut från regeringen; Tyst Teater skulle bli en del av Riksteatern, vilket gav möjligheter till att nå en större publik. Det hårda arbetet gav resultat.

Tyst Teater såg världens ljus innan det svenska teckenspråket ens blev erkänt som ett språk. Teatern är också världens andra teater för döva efter National Theatre of the Deaf i USA, som grundades år 1967. I 50 år har Tyst Teater vänt sig till både den döva och den hörande publiken, agerat förebild för andra teckenspråkiga teaterhus i världen, uppmärksammat många döva eldsjälar, inspirerat och satt

den svenska teckenspråkiga scenkonsten på världskartan.

Vi blickar tillbaka till några höjdpunkter. År 1989 deltog Tyst Teater i Deaf Way, den internationella kulturfestivalen för döva i Washington DC, USA. De var med och pressade fram en uppstart av den första teckenspråkiga skådespelarutbildningen på Teaterhögskolan i Stockholm 1993. Tre studenter tog examen efter tre år.

1997 ansågs Tyst Teater ha utträttat värdefullt arbete och tilldelades en utmärkelse från Sveriges Teaterkritikers Stora Pris. Den oförglömliga Odysséen sattes upp 2007 efter ett samarbete med Teater Manu från Norge och Cirkus Cirkör. På scenen fann man en mix av internationella döva skådespelare och cirkusartister.

Arvsfondsprojektet Unga Tyst Teater började år 2008 med fokus på att skapa en framtida plattform där man genom olika verktyg och arbetsmetoder välkomnar unga döva personer in i kulturvärlden.

2014 var året då sju studenter examinerades från det treåriga skådespelarprogrammet på svenskt teckenspråk, nära tjugio år efter första kullen. Studenterna kom från olika nordiska länder.

2015 firade Tyst Teater 45 år av scenkonst på teckenspråk. Den flerfaldigt prisade Josette Bushell-Mingo hade då lett teatern i tio år med minst 30 produktioner bakom sig.

Hon slutade som konstnärlig ledare 2019 efter 15 år och har gjort flera minnesvärda insatser, bland annat när hon regisserade High School-känsloexplosionen Fame Visukalen (2012).

– Tyst Teater är en konstnärlig kraft som påverkar oss alla. Teckenspråkig scenkonst har öppnat fler dörrar för hur viktigt dövkultur, dövhistoria och döva konstnärer är i dag. Det visar världen att dövsamhället är en del av samhället, en kreativ kraft och att svenskt teckenspråk liksom andra teckenspråk i världen är en mänsklig rättighet, säger Josette Bushell-Mingo.

Riksteaterns Tyst Teater präglas av flera äldre och erfarna skådespelare men också av yngre och lovande skådespelare. Gunilla

Ur *Natten är dagens mor* (2005) FOTO: URBAN JÖRÉN/RIKSTEATERN

Ur *Pippi Långstrump* (2011) FOTO: JOSEFIN BERGQVIST/RIKSTEATERN

Sju nyutexaminerade skådepelare 2014. FOTO: NICLAS MARTINSSON

Ur *Bernardas hus* (2017) FOTO: URBAN JÖRÉN/RIKSTEATERN

Vestin Wallin, som varit med sedan 1977, är med i den pågående höstföreställningen *Romeo och Julia* på Gullbacken som dessutom är hennes 50:e produktion.

Hörande konstnärliga ledare har alltid lett Tyst Teater. Men 2019 nåddes en ny milstolpe när Riksteatern anställde en döv konstnärlig ledare, Mindy Drapsa. Hon är bland annat känd för att ha regisserat pjäserna *Ljuset i Sprickan* (2013) och *Hem* (2019), och har legat bakom en rad film- och tv-produktioner, t.ex. *Anders.se*.

Det som Mindy Drapsa anser skiljer henne från alla tidigare konstnärliga ledare är att hon vill att teckenspråk och dövkultur ska genomsyra hela produktionsarbetet.

– Processen med det teckenspråkiga språkarbetet på scenen ska uppnå samma status som övriga viktiga processer som t.ex. maskdesign, kostymdesign, ljuddesign, ljusdesign, scenografi, regissör och manusförfattare, säger Mindy Drapsa.

Är det inte så i dag?

– Nej, inte precis tyvärr. Det som skiljer mellan oss och andra teatrar är att vi behöver göra översättningsarbetet från text till teckenspråk. Och sådan process är mycket varierande hos teckenspråksteater i världen beroende på kunskap, pengar och vilja. Det är något som jag vill följa upp, förändra och göra det så att det blir rättvist för alla!

Det var egentligen inte tänkt att namnet Tyst Teater skulle bestå. Teatergruppen från 1970 siktade efter ett namn med mer visuella associationer men det gick inte igenom. Istället antogs namnet Tyst Teater. Trots framgångarna så är självaste namnet något som gnagat och Tyst Teater har länge velat ändra. Poängen är att den scenkonst på teckenspråk vi sett hittills är långt ifrån förknippad med "tyst".

Tidigare i år har det cirkulerats i sociala medier om det kommande "nya" namnet som Tyst Teater ska offentliggöra i samband med 50-årsjubileet. Arbetet mot ett nytt namn ingår också i Mindy Drapsas framtida visioner som hon vill uppnå som konstnärlig ledare.

– Det nya namnet förenar Riksteatern med skapande i alla former, säger Mindy Drapsa om symboliseringen av det nya namnet.

Jubileumshelgen sker digitalt lördagen den 21:a november med ett fullspäckat program under dagen.

– Det kommer att bli en nostalgisk tillbakablick med välkända gäster i en sorts talkshow som sänds live, berättar hon.

Det kommer även bjudas på en föreställning om *Pippi Långstrump*.

– Jag har fått flera önskemål från föräldrar som vill att deras barn ska få möjligheten att se *Pippi*. Det är nio år sedan vi senast visade den och flera barn har fötts sedan dess. *Pippi* är ju döv och är en stor förebild för döva barn, avslutar Mindy Drapsa. **TEXT: MARTINA KVIST**

"Grattis hela ensemblen till 50 års meningsfull verksamhet. Otroligt stolt här. Tänk att vi i dag har en egen nationalscen"

Gunilla Wågström Lundqvist, en av grundarna 1970

Gunilla

Åsa

"Fortfarande den enda professionella teckenspråkiga teaterensemblen i Sverige med ett brett spektrum av genrer. En scenkonst som innehåller budskap, upp till varje enskild publik att tolka, och som inspirerar, berör, skapar diskussioner och reflektioner, bryter normer, är kunskapshöjande eller helt enkelt en skön känsla av endorfiner som aktiveras. Det som sticker ut är att Tyst Teater är den enda som fixar allt detta. Därför betyder den mycket för döva i Sverige"

Åsa Henningsson, SDR:s ordförande

Lydia får inte tolk till förinspelade föreläsningar

Lydia Tebibel studerar till lärare vid Stockholms universitet. Hon är frustrerad över att hon inte får teckenspråkstolk till förinspelade föreläsningar eftersom de redan är tillgängliggjorda genom text.

Lydia Tebibel pluggar till fritids- och idrottslärare. Hon, som går första terminen, har fått en tuff start. På grund av corona är alla föreläsningar online. Stockholms universitet (SU) gör skillnad på livesända och förinspelade föreläsningar. Om en föreläsning sänds direkt, får hon tolk. Men om den har spelats in i förväg, ställer universitetet inte upp på att tolka den eftersom den redan är textad.

– Det är väldigt jobbigt att läsa både föreläsarens presentation och textremsorna samtidigt. Jag ska kunna välja mellan att läsa och lyssna precis som hörande studenter, säger Lydia.

Bakgrunden till det hela är lagen om tillgänglighet till digital offentlig service som trätt i kraft från och med september 2018. Den är baserad på EU:s webbtillgänglighetsdirektiv. Kraven börjar gälla vid olika tidpunkter beroende på om det är en ny eller befintlig webbplats och om det är en mobil app.

Stockholms universitet, som är en offentlig aktör, har en befintlig sajt. Därmed måste de leva upp till kraven med start den 23 september i år och ha en hemsida som är tillgänglig för samtliga besökare. Exempelvis ska man kunna navigera och använda alla funktioner med hjälp av tangentbord eller röststyrning, förstora och se förinspelade videoklipp med text. Undantag finns. Bl.a. behöver universitetet inte texta direktsänt videomaterial.

Hittills har Lydia haft en mix av livesända och förinspelade föreläsningar. Hon visar DT exempel på hur textade förinspelade föreläsningar kan se ut. De varierar mycket, både sett till utseende och innehåll. Ibland är det endast en powerpointpresentation (PP) som visas med ljud och text. Andra gånger syns både föreläsaren och PP. Vissa textremsor är närmast oläsliga medan andra är behagligare att ta del av.

DT tar kontakt med sektionen för utbildningstolkning vid SU och frågar varför de inte ordnar med tolk till förinspelade föreläsningar. Sektionschef Tord Rådahl, som inte kan kommentera enskilda fall, förklarar att det är ett beslut som ledningen fattat. Motiveringen är att om SU har textat förinspelat videomaterial så anses det vara tillgängligt.

Universitetet hindras dock inte från att tolka en förinspelad föreläsning eftersom det här handlar om minimikrav. Dessutom har de som mål att alla studenter med funktionsnedsättning ska

kunna studera på samma villkor som andra studenter. Så varför ordnar SU inte alltid med tolk då?

Tord Rådahl svarar att studenter förväntas kunna läsa och skriva, med eller utan stöd. Alltså ska de kunna ta del av textat förinspelat material.

Sektionen för utbildningstolkning har sagt till Lydia att ta kontakt med samordnare för särskilt pedagogiskt stöd för att få beviljat tolkstöd till förinspelade föreläsningar. Då behöver hon ett intyg som visar att hon har svårt att koncentrera sig eller ta till sig stora textmängder. Lydia säger:

– Det är kränkande då jag inte har några läs- eller koncentrationssvårigheter! Och hur och av vem kan jag få intyg?

DT frågar Tord Rådahl om saken som säger att han inte vet vilka intyg som behövs. Han hänvisar till samordnare för särskilt pedagogiskt stöd för att få svar. DT tar kontakt med samordnare som i ett mejl svarar:

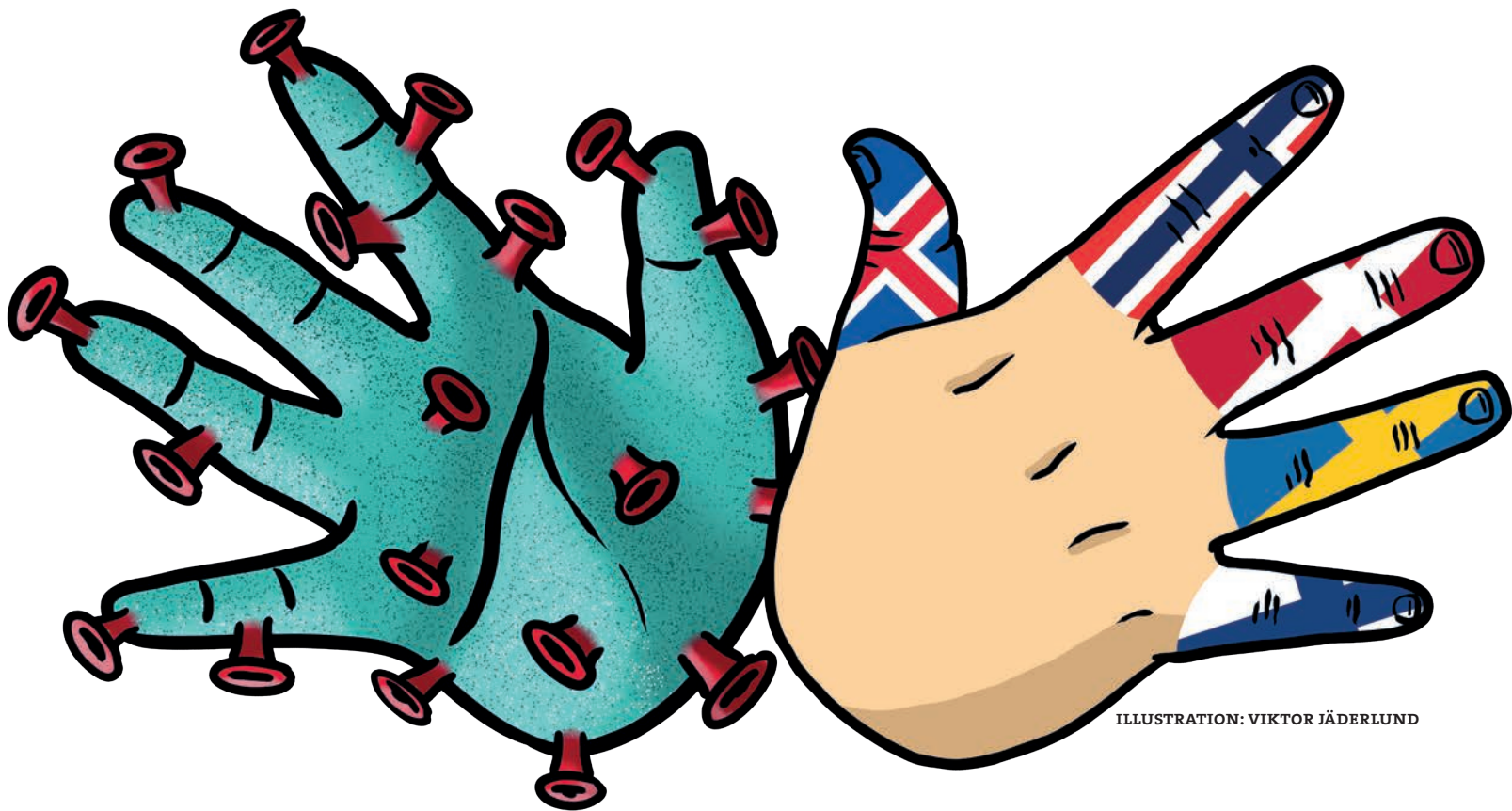
”Den information som gått ut tidigare kring att Särskilt pedagogiskt stöd skriver rekommendationer/beslut kring tolkbehov till förinspelade föreläsningar stämmer inte. Stockholm universitet har ingen rutin för att bevilja tolk till förinspelade filmer.”

Lydia, som själv blivit bollad mellan samordnare för särskilt pedagogiskt stöd och tolksektionen, upplever att hon inte kunnat komma någonstans.

Tord Rådahl berättar att det pågår diskussioner om gränsdragning hos rektors kansli vad gäller tillgänglighet. Förinspelat material brukar läggas ut i SU:s lär- och samarbetsplattform Athena som kräver inloggning. Frågan är om SU måste texta det då det finns i inloggat läge. Eftersom kraven är nya, är det en högaktuell fråga inte bara för SU utan också för andra universitet och högskolor. Lydia hoppas att SU ändrar sitt beslut då digital undervisning lär bli allt vanligare i framtiden.

– Den kamp som jag för är inte bara för mig själv utan också för andra studenter som använder tolk och ska kunna få tolk till förinspelade föreläsningar om de vill ha det. Det handlar om att studera på samma villkor som andra studenter! säger hon som fått reda på att döva studenter vid andra lärosäten kan få tolk till förinspelade föreläsningar.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Corona så in i Norden

Gemensam historia. Gemensam kultur. Gemensam språkfamilj*. En samhörighet som stått stark i Norden sedan vikingatiden. Länge har vi haft utbyte av varor och tjänster och enkelt kunnat resa över gränserna till våra kärestor, släktingar, arbetsplatser eller bara för nöjes skull. I våras slog pandemin till med full kraft och fortsätter att prägla hela världen. Samarbetet i Norden har fått sig en mindre törn, särskilt gentemot Sverige. Svenskar har inte setts med blida ögon överallt och är inte alltid välkomna att besöka grannländerna utan karantäntvång. DT har träffat nordbor som berättar om hur deras liv ställts på ända. Läs mer →

*Danska, norska och svenska tillhör samma språkfamilj. Isländska är ett fornnordiskt språk och har många likheter med de skandinaviska språken. I Finland är finlandssvenska ett av landets två nationalspråk. Finskan är det andra.

Paret kunde bara resa åt ena hållet

Danmark stängde ner i mitten av mars. Öresundsbron, vanligtvis livligt trafikerad, stod nästan öde. I samma veva började svensken Fredrik Örlegård och dansken Camilla Abelgren Michaelsen träffas.

– Vi hade tur i oturen, berättar Fredrik.

Medan Danmark höll stängt, kunde landets invånare resa till grannlandet Sverige som fortsatt var öppet. En av dem var Camilla som i hemlighet åkte till Malmö varannan helg för att träffa sin pojkvän. Hon ville slippa kommentarer som ”Galet av dig att åka till Sverige” och karantän då rådet inledningsvis var att självisolera sig om man varit i ett land med många smittade.

– Jag kände mig faktiskt tryggare i Malmö än Köpenhamn (som då var hårdare drabbat av corona än Skåne), säger Camilla.

Den 25 maj infördes en lättnad. De som har en dansk partner får resa till Danmark, kravet är att de varit tillsammans i minst ett halvår. Fastän Camilla och Fredrik bara varit ihop i drygt två månader, bestämde sig Fredrik för att åka till Köpenhamn och överraska sin flickvän där. Han fick fylla i ett särskilt formulär och lämna över det till gränskontrollen på Kastrups flygplats.

Nu kunde paret resa åt båda hållen. I september flyttade Fredrik till sin Camilla i Köpenhamn. Nu pendlar han till sin arbetsplats i Malmö. Han bevittnar två skilda världar dagligen. På Sverige-sidan råder inget masktvång, i Danmark är munskydd obligatoriskt i kollektivtrafiken.

Danmarks och Sveriges syn både på Corona och flyktingpolitik kolliderar ibland. Camilla säger att medan media stundtals målar upp en negativ bild av Sverige som ansvarslöst angående corona, är de flesta danskar vänligt inställda till grannlandet. Både hon och Fredrik är övertygade om att när coronaviruset ebbat ut, kommer Öresundsregionen att återgå till det normala. De hundraåriga banden mellan Danmark och Skåne är för starka att rubbas.

– Vi har tur som bor i ”rätt land”, säger Fredrik och Camilla nickar instämmande.

Danmark har generellt haft mindre strikta restriktioner mot Sverige än de övriga nordiska länderna har haft.

TEXT: NICLAS MARTINSSON FOTO: PRIVAT

Camilla vill inte chansa i onödan

Sommar på Island? Nej, inte i år för Camilla Björnsdóttir Degsell och hennes familj.

Strax före avresan blev ena barnet förkyllt. Dessutom krävde Island att alla som landade på ön måste välja mellan två alternativ: 14 dagars karantän eller dubbelt coronatest, först på flygplatsen och sedan i landets primärvård några dagar senare. Mellan de två provtillfällena måste man hålla sig isolerad i hemmet. Ett dubbeltest är inte billigt heller, om man ska betala för var och en.

– Tänk om någon av oss vid ankomst fick positivt provresultat, ena barnet var ju förkyllt. Vi ville helt enkelt inte ta den risken. Så vi bestämde oss för att ställa in resan, säger Camilla som har sina föräldrar och ett av två syskon på Island. Själv är hon född i Sverige av isländska föräldrar som bott i Stockholm en period och sedan flyttat tillbaka till hemlandet.

– Det kändes trist att inte resa dit i augusti. Samtidigt var det skönt att slippa åka dit eftersom några ändå inte ville träffa mig av rädsla för smitta. Det hade inte varit roligt annars.

Lyckligtvis hann hon besöka sin familj i februari i år, månaden före det stora coronautbrottet. Dessutom kom hennes 86-åriga farmor till Stockholm i somras. Hon bodde hos sin dotter (Camillas faster) och höll sig mest hemma.

Camillas mamma vill gärna komma till Stockholm för att fira jul.

– Men mamma vill först avvakta och se hur situationen ser ut här.

Camilla, hennes man Pontus och deras två barn planerar att resa till Island nästa sommar istället. Men bara om inresekravet lättas. Den resa som blivit inställd i augusti i år kan kostnadsfritt ombokas till nästa år.

Islands syn på Sveriges coronastrategi är negativ, har Camilla märkt.

– Islänningar tycker att särskilt Stockholm är galet som haft en omfattande smittspridning. Några på Island undrar oroligt hur vi mår, berättar hon som hela tiden understrukt att hennes familj mår bra och följer de rekommendationer som finns.

– Vi får lära oss att leva med viruset, det kommer att finnas kvar ett tag, och tänka positivt.

TEXT & FOTO: NICLAS MARTINSSON

Stina hann ta farväl av sin mor

Finlandssvensken Christina "Stina" M Karv, bosatt i Stockholm, hade verklig tur. Hon fick reda på att hennes cancersjuka mamma, inskriven på ett serviceboende i Nykarleby i västra Finland, blev allt sämre. I samma veva uppdaterades coronanyheterna titt som tätt. Men inget om att Finland skulle stänga för svenskar. Stina flög till Vasa så fort hon kunde. Söndagen den 8 mars var hon framme.

– Mamma sa "Kom och krama mig" när vi sågs den söndagen.

Onsdagen den 11 mars gick Stinas mamma bort. Kort därpå utlyste Finland undantagstillstånd och stängde sina gränser.

Stina hade tänkt åka till Sverige för att sedan återvända till Finland med sin man och deras son. Planen var att tillsammans delta i begravningen den 20 mars. Istället fick hon stanna kvar i Finland och bo hos sin syster. Runt 120 personer var inbjudna till begravningen i Stinas barndomsby Pensala. Smörgåstårta beställdes. En dödsannons sattes in i lokaltidningen. Svenska teckenspråkstolkar från Umeå skulle beställas. Sedan kom restriktionen om högst 10 personer i kyrkan och gränstängningen. Planeringen gjordes om i grunden.

– Jag hade istället finlandssvenska tolkar. Tur att jag kan finlandssvenskt teckenspråk. Dock ledsamt att maken och sonen inte kunde komma. Begravningen var väldigt fin. Rörande var att några bilar stod parkerade utanför gravgården för att visa sitt deltagande i sorgen.

Stina kunde inte flyga hem till Stockholm. Istället tog hon färjan till Umeå från Vasa och sedan tåget sista biten. Sedan mars 2020 har hon inte besökt Finland.

– Trots att jag är född i Finland, har rötter där och pendlat dit i 46 år, känner jag mig inte välkommen där.

Hon har svenskt medborgarskap. Tidigare fick hon inte ha dubbelt medborgarskap, nu är det tillåtet. Hon har nyligen ansökt om finskt medborgarskap. Främsta skälet är för att med kort varsel kunna vara nära sin far i Nykarleby men också för att besöka mors grav som en del av sorgeprocessen. Just nu vill hon inte gärna resa till Finland så länge karantänkravet kvarstår även för inresta finska medborgare.

TEXT & FOTO: NICLAS MARTINSSON

Skämt som blev verklighet

Jenny Karlsson i Malmö som undervisar online och har ett förhållande med en norsk man i Oslo kan sägas vara en expert på detta med distans. På gott och ont.

Jenny som varit tillsammans Paal Richard Peterson sedan 2018 berättar att de redan vid pandemins början började skämta med varandra om att gränserna kanske skulle stängas. Det var något otänkbart för dem båda. Men det blev så. Efter 75 år stängdes verkligen gränserna mellan Norge och Sverige (för 75 år sedan var det andra världskriget som orsakade stängningen).

I början var det för två veckor, sedan förlängdes det med ytterligare två veckor, och så vidare. April månad blev riktigt jobbigt för både Jenny och Paal, och ovissheten var och är det absolut värsta i den här situationen.

Jenny berättar att de bestämde sig för att helt enkelt se vad som skulle hända och att försöka göra det bästa av situationen. De läste samma böcker och diskuterade dem, och såg på samma filmer samtidigt för att få filmkvällar på distans. Tack vare tekniken kunde de ha samtal, och samtal hade de – massor och långa. På något märkligt vis fördjupades deras förhållande genom att de lärde känna andra sidor hos varandra.

Efter fyra och en halv månad blev det äntligen möjligt för Jenny att komma till Oslo, och då körde hon direkt. Med ett dokument från norska UD som bevisade att hon hade ett förhållande med Paal skulle hon kunna vara med honom, med restriktioner. I Oslo får Jenny inte vara i andra lokaler än i pojkvännens hem, och i övrigt bara gå utomhus. Direkt bilade hon upp till Oslo och Paals arbete, där hon väntade utanför. När de träffades var känslan – obeskrivlig. Jenny kan inte med tecken förklara hur det var att äntligen få se Paal igen och att få hålla om honom.

Jenny funderar kring pandemin och vad den har gjort med oss: vår syn på världen och våra relationer, och vad vi börjar värdesätta mer.

– Det är som om Covid-19 tar mänskligheten i örat för att vi ska förstå vad som är viktigt, säger hon.

TEXT: JENNY SCHÖLT FOTO: PRIVAT

Teckenspråkig bokcirkel kom till tack vare corona

I april månad då restriktionerna kring Covid-19 började kännas för de flesta av oss, lades ett inlägg upp på Facebook. Malin Kvitvær som i dessa märkliga tider ville komma med något trevligt föreslog en karantänbokcirkel. Det som började med en önskan om att prata om något annat än corona har blivit en livlig grupp som i skrivandets stund har 220 medlemmar.

Lisa Åström tog vara på idén i Malin Kvitværs inlägg och håller nu i "Karantänbokcirkeln på teckenspråk" tillsammans med ett flertal andra. En bokcirkel är en grupp som läser en gemensamt utvald bok, och sedan träffas för att diskutera bokens innehåll. Läsning är en ensam sysselsättning, att diskutera i grupp är det inte.

Att internet i dessa coronatider i ännu högre grad blivit en mötesplats för människor som längtar efter möten med andra och som törstar efter kultur märker man i den här gruppen. Teckenspråkiga bokälskare träffas och lägger upp videos med boktips, och berättar även om böcker som man interekommenderar andra att läsa. De varningarna kallas för o-tips.

Det är en stor variation på de böcker man tipsar om och på de som läggs upp för omröstning och diskussion. Faktaböcker och romaner. Klassiker och deckare. Spänning och biografier.

Lisa berättar att det blir så att de böcker som flera läst och pratat om väljs ut för omröstning inför cirkel-diskussion. De böcker som man röstat fram hitills har varit Tara Westovers "Allt jag fått lära mig", Maja Lundes "Binas Historia", och Stina Jacksons "Ödesmark".

Efter någon månad möts man i ett digitalt rum där den lästa boken diskuteras. För att det ska fungera håller man nere antalet deltagare till sex eller sju personer. De som DT pratar med är noga med att lyfta någon annans betydelse för bokcirkeln. Det säger en del om gruppen. Administratör är Lisa men bokcirkeln går ut på att den som har tid, lust och ork håller i diskussioner och omröstning och lämnar över stafettpippen till en annan när man

inte längre har möjlighet att göra så.

DT träffar en av cirkelns aktiva läsare för att prata böcker: Sara Seyffart. Hon bor i Lund, arbetar som lärare och är en stor bokälskare. Böcker har hon alltid läst. För henne fungerar de som en sorts verklighetsflykt och avslappning, samtidigt som de är underhållande.

Att läsa är något man gör på egen hand men Sara har saknat att diskutera böcker med andra. Det är, menar hon, det bästa med att läsa. Sara föredrar att läsa nyutkomna och aktuella böcker eftersom det är intressant att kunna få del i vad andra tänker om dem. Att bilda en bokcirkel har hon länge tänkt på men skjutit på, då det skulle kräva en del arbete.

Karantänbokcirkeln som har sina träffar och tips helt på nätet är enkel och kravlös på det viset. Dessutom är allt på teckenspråk till skillnad från de sidor på nätet där man tipsar om böcker. Sara beskriver bokcirkeln som en plats med högt i tak och där man inte behöver ha läst några särskilda böcker för att kunna vara med. Det är befriande och inbjudande.

Sara tror att bokcirkeln kommer att leva kvar efter pandemin men att den inte hade uppstått utan den. Så på ett sätt kan man tacka Covid-19 och alla restriktioner kring den som har gjort att man förstätt behovet av kultur. I Karantänbokcirkeln möter Sara människor som hon inte annars möter och läser böcker som hon själv inte hade hittat till.

Till sist två lästips till DT:s läsare. Sara tipsar om "Den röda adressboken" av Sofia Lundberg, en roman om en 98-åring som berättar sitt liv genom sin adressbok som hon haft sedan 1928, och Lisa om romanen "Ett litet liv" av Hanya Yanagihara, en omtalad bok om fyra vänners liv i New York. God läsning!

TEXT: JENNY SCHÖLDT FOTO: ELSA BRUNEMALM

MTM har i projektform producerat teckenspråkig skönlitteratur på prov, här dramatiserade versioner av *Sune och tjejhatarligan* och *En Herrgårdssägen*.

Ont om litteratur på teckenspråk

Tryckta böcker. E-böcker. Ljudböcker. Talböcker. Taktila böcker. Alla dessa bokformat finns att köpa eller låna. Utbudet är enormt. Men just litteratur på svenskt teckenspråk är det ont om. SDR anser att Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), som har i uppdrag att främja litteratur på teckenspråk, gjort alltför lite.

Utbudet av vuxenböcker på svenskt teckenspråk är nästan obefintligt. I dag finns i stort sett bara läromedel och barn- och ungdomsböcker på teckenspråk.

SDR:s ordförande, Åsa Henningsson, har sagt 2017 till Sveriges Radio att hon efterlyser vuxenlitteratur på teckenspråk:

– Jag kanske vill läsa någon spännande deckare, eller så kanske jag bara känner för något mer lättsamt, eller poesi som blir som balsam för mina ögon så att jag kan varva ner och koppla av. Det skulle jag önska.

En ståndpunkt som hon fortfarande har i dag, tre år senare. Hon menar att MTM:s arbete med litteratur på teckenspråk varit bristfälligt alltför länge.

Regeringen beslöt 2009 att dåvarande Tal- och punktskriftsbiblioteket (nuv. MTM) skulle få i uppdrag att främja litteratur på teckenspråk med start 2011. För det fick de 1,4 miljoner kronor extra.

Men varken i regleringsbrevet för 2011 eller senare år är pengarna för litteratur på teckenspråk öronmärkta. Istället bestämmer myndigheten hur pengarna ska fördelas mellan ett antal olika områden.

MTM utgav rapporten *Tid för teckenspråk* 2013. Den visade att framställa böcker på teckenspråk var dyrt och att inga aktörer, som sysslade med det, fanns på marknaden. Dessutom ansåg myndigheten att instruktionen (om att främja litteratur på teckenspråk) inte var lika tydlig som för sina övriga uppdrag, t.ex. för taltidningar, punktskriftsböcker och lättläst litteratur.

Rapporten var skickad till kulturdepartementet med förslag

på utökad uppdrag för produktion av litteratur på teckenspråk då behovet var stort. Regeringen gick inte vidare med förslagen.

2014 var sista året som MTM lade till nya titlar på teckenspråk i sitt bibliotek Legimus, främst barn- och ungdomsböcker producerade av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Titlarna finns fortfarande tillgängliga i Legimus och SPSM har nu enbart fokus på att göra läromedel.

Åsa Henningsson säger att även om instruktionen för litteratur på teckenspråk är tunn, har MTM själv gjort en alltför avgränsad tolkning av den och decimerat sitt uppdrag. Begreppet främja är bredare än så.

SDR har försökt att få MTM att inom ramen vidga sitt uppdrag, och anser att myndigheten inte har tillräckligt med intresse, kompetens och kunskap om målgruppen. Men nu upplever SDR att det på senare tid börjat hända saker hos MTM.

Maria O'Donnell på MTM svarar DT att de håller med om att de behöver stärka sin kunskap inom området och även att uppdraget behöver bli tydligare. Det är därför MTM nu har ett pilotprojekt om skönlitteratur på teckenspråk. Projektet har dragit ut på tiden till stor del på grund av MTM:s flytt från Stockholm till Malmö.

Två olika böcker har utgetts på prov inom projektet. Användare ur målgruppen har fått tycka till. Ett av huvudsyften är att formulera en produktdefinition om hur en teckenspråkig bok skulle kunna se ut eller vara. Och att ta reda på vad det innebär att även producera, eller stötta andra som producerar, litteratur på teckenspråk ifall MTM skulle få ett ändrat uppdrag.

Tanken är att MTM:s ledning ska besluta om hur de skulle vilja fortsätta med sitt arbete för teckenspråkig litteratur i slutet av året om projektet blir klart till dess. Sedan kan kulturdepartementet behöva ta ställning till det. Det kan ske tidigast under 2021. SDR arbetar för att MTM inte bara ska översätta skrivna böcker till teckenspråk utan också skapa litteratur på teckenspråk.

TEXT: NICLAS MARTINSSON FOTO: MTM

Ulrica Broberg och Juli af Klintberg är övertygade om att de ärvt vissa egenskaper, bl.a. samma humor. Alfhild af Klintberg på sitt bröllop (i vit klänning) med sina nio systrar på släktgården Vretaberg 1900.

Ulricas och Julis oväntade släktband

Juli af Klintberg och Ulrica Broberg hade inte en blekaste aning om att de var släkt när de var yngre och gick på Manillaskolan. Några blandade till och med ihop dem när de var äldre. De sadas vara likadana till sättet.

I september i år gjorde Ulricas mamma ett oväntat fynd. Det var att Ulricas mammas farmor var Julis pappas farfars storasyster.

Juli af Klintberg stod på mejeriavdelningen i mataffären och skulle hämta en mjölkförpackning när mobilen vibrerade. Juli såg att det var Ulrica Broberg som ringde, och blev fundersam. Hon brukade normalt inte ringa henne bara så där. "Det måste ha hänt något" tänkte Juli och tryckte på Svara.

Ulrica berättade exalterat om sin mors upptäckt. Fyndet visade att hennes mammas farmor var Alfhild af Klintberg. Ulrica frågade Juli om hon kände igen namnet. Hon svarade ja men kunde inte riktigt placera henne i släktträdet. Efter att ha konsulterat med sin pappa Manne (känd teckenspråkig clown) bekräftade Juli att Alfhild var hennes fars farfars storasyster.

– Jag tänkte "Jaaa! Äntligen har jag en döv släkting och det är inte vem som helst utan Ulrica". Jag är glad över att det är någon jag känner, säger Juli af Klintberg.

– Det är svårt att förstå att jag är släkt med Juli. Vi kände ju varandra redan när vi var yngre. En del tyckte att vi såg likadana ut och var som systrar (det är fyra år mellan dem), säger Ulrica som är stolt över att ha en döv släkting.

Allt började med att Ulricas mor lyssnade på ett radioinslag om Skansenmarschen i vilket hennes farfar, Patrik Gyllenhammar, medverkade som amatörkompositör. Hon blev nyfiken på ett visst musikstycke och googlade. I samma veva kom hon att undra vem hennes farfar var gift med. Hon blev adopterad som liten och visste därför inte vad hennes farmor hette. Så hon fortsatte

att googla. Då fann hon att Patrik Gyllenhammar var gift med Alfhild af Klintberg.

Hennes efternamn lät bekant, tyckte Ulricas mamma. Hon kom att tänka på sin dotters skolkamrat, Juli från Manillaskolan, och hennes pappa Manne. Så hon kontaktade sin dotter som sedan ringde Juli i matbutiken.

Juli och Ulrica, som föddes döva, säger att det är möjligt att de bär på samma "dövgen" från Alfhilds sida, men helt säkra kan de inte vara. Däremot är de helt övertygade om att de ärvt vissa yttre egenskaper: samma framtänder, ögonlock och näsa (båda två är även piercade i näsan). Och så har de samma humor och alltid nära till skratt.

Tillbaka till Alfhild af Klintberg. 1900 gifte hon sig med Patrik Gyllenhammar på Vretabergs gård i Grödinge söder om Stockholm. Herrgården köptes av Alfhilds föräldrar 1883 som sommarnöje för sig och sina tolv barn. Sedan dess har den fungerat som af Klintbergs gård. Varje år firas olika högtider där. I dag är slakten stor: uppåt 600 personer.

Någon dag när coronaläget börjar lugna ner sig, planerar Juli att ta Ulrica till släktgården. Hon är tacksam för att Ulricas mamma gjorde upptäckten i september.

– Tur att Ulricas mamma gjorde det nu, inte sedan. Många tänker ju "Vi tar det sedan, men kanske det aldrig blir av" säger Juli och syftar på släktforskning. Inte bara det – det finns en sak till som hon och Ulrica förundras över.

Ulricas mammas biologiska far bekände i samband med bortadoption att han var hennes pappa. Om han inte hade skrivit på något faderskapsintyg, hade Juli och Ulrica aldrig fått reda på att de var släkt med varandra. En tillfällighet med andra ord.

– Det är helt otroligt. Jag vill tro att det finns en mening med allt, säger Juli och Ulrica nickar instämmande.

TEXT & FOTO: NICLAS MARTINSSON

Så kan du hitta döva släktingar

Vi är många som drömmer om att hitta en okänd döv släkting. Tomas Hedberg, som brinner för dövas historia och släktforskning, ger tips om hur man kan hitta eventuella döva släktingar. Så enkelt är det inte, men man kan ha tur.

Många är vi som inte vet varför vi föddes döva. Våra föräldrar kan ha burit på en "dövgen" utan att de känner till det. Innebär det att vi har döva släktingar långt bak i tiden? Helt säkert är det inte. Men det finns döva som genom släktforskning lyckats få reda på att de har döva släktingar. Sedan finns det naturligtvis flera generationer döva, de kan också ha intresse av att hitta ännu fler döva släktingar.

Varför tror du att många döva blir glada om de hittar döva släktingar?

– Det är en fråga om kulturell identitet. Vi blir glada och stolta om det finns fler döva i slakten som vi kan identifiera oss med. Sedan är det också en fråga om status, speciellt för dem som har döva släktingar i flera led, säger Tomas Hedberg.

Han tipsar om att första steget är att börja med att bygga upp ett släktträd, något som kräver tålmod och intresse. Lättast är om man inleder med en antavla, dvs. en tavla som visar anorna: far, mor, farmor, farfar, morfar och mormor och så vidare. Detta istället för en stamtavla – dvs. en släkt som visar att alla har samma stamfader, till exempel farfar och farfars bror.

Man kan teckna abonnemang hos en släktforskningsajt, t.ex. myheritage.se, ancestry.se och arkivdigital.se. Dessa webbplatser har miljontals arkivuppgifter om avlidna personer i Sverige (och i vissa fall även svenska amerikaemigranter) och kan automatiskt komma med förslag när man matar in en viss persons namn, födelse- och dödsår i sitt digitala släktträd.

När man väl har gjort ett släktträd, och vill hitta eventuella döva släktingar, finns det flera sätt, enligt Tomas Hedberg. Här handlar det om tur, och återigen, tålmod.

– Det är lättare om man har ett ovanligt efternamn, t.ex. Bergius, Drugge eller soldatnamn som Lustig och Sköld. Då finns det färre personer att släktforska på, och man kanske känner till en döv person med samma efternamn i kombination med lokal ankytning. Med patronymikon (fadersnamn, t.ex. Nilsson) är det betydligt svårare då dessa efternamn är väldigt vanliga.

Ett annat sätt är att gå igenom kyrkoböckerna (titta specifikt efter husförhörslängder/-böcker). På 1800-talet hade domkapitlen nämligen ansvar för att skicka döva elever till de nyöppnade dövskolorna (så kallade dövstuminstitut på den tiden). Domkapitlen begärde därför in detaljerade förteckningar på alla döva barn av stiftet. I kyrkoböckerna kan benämningar hittas som dövstum/döfstum eller döv och stum.

Ett tredje sätt är att göra dna-test, något som flera släktforskningsajter erbjuder. Då kan man få eventuella matchningar med personer som skickat in dna-test via samma tjänst. Kanske det finns döva bland dem (om man känner igen deras efternamn, dna-test ger inte info om en person är döv eller inte). Resultat av dna-test kan skilja sig åt beroende på vilken sajt man väljer. Enligt tidningen PC för alla är sajterna myheritage.se, ancestry.se, familytreedna.com och 23andme.com bra val.

– I Finland är det många döva som skickat in dna-test och fått spännande matchningar. Jag rekommenderar döva i Sverige varmt att göra samma sak, säger Tomas Hedberg som själv har döva släktingar i både Finland och Sverige.

TEXT & FOTO: NICLAS MARTINSSON

Har du lyckats hitta döva släktingar? Berätta gärna mer om din upptäckt för oss: redaktionen@dovastidning.se

Läs och se mer på dovastidning.se

Romeo och Julia på Gullbacken

TEXT OCH WEBB-TV DT har sett Riksteaterns Tyst Teaters pjäs *Romeo och Julia på Gullbacken*. "De lyckas med att kasta kärlekspilar in i mitt hjärta. På riktigt." skriver DT:s Niclas Martinsson.

Alternativ födelsedagsång

WEBB-TV Glöm "Ja, må du leva". Det finns en till födelsedagsång. Lars Otterstedt förklarar tanken bakom den och hur den ser ut. Den har börjat spridas allt mer.

Lars Kruth skulle ha fyllt 100 år

TEXT Dövrörelsens ideolog och nestor, Lars Kruth, skulle ha fyllt 100 år den 3 november 2020. Han gick bort den 11 februari förra året. DT återpublicerar minnesbilagan om honom.

Boktips på svenskt teckenspråk

WEBB-TV OCH TEXT Desirée Stensdotter tipsar om boken *Överlevarna*. "Den är välskriven och innehåller mycket smärta och mörker med många hemligheter som kommer upp till ytan" tyckte hon.

Vad är en bra tolk och är en tolk alltid det som behövs?

I dagens Sverige är tolktjänsten relativt väl utbyggd, och något som mer eller mindre tas för givet. Visst är det bra att det finns teckenspråkstolkare, och visst kan tolkning vara ett sätt att göra samhället mer tillgängligt för döva. Men, är tolkning alltid den bästa lösningen, och är döva och tolkar överens om vad som är en bra tolk?

I ett samhälle där inte alla kan teckenspråk behövs tolkning, och en väl fungerande tolktjänst är därför en del av ett inkluderande samhälle. I både Sverige och Norge är tolkning en väletablerad samhällsservice, och samhället står för kostnaden för teckenspråkstolk i många sammanhang. I dagens samhälle har döva möjlighet att komma till tals i fler och fler situationer, och allt eftersom antalet döva med högre utbildning ökar får döva också högre positioner i samhället. Med den utvecklingen ökar också kraven på teckenspråkstolkars kompetens.

Men, tolkutbildningarna har inte längre krav på förkunskaper i teckenspråk, och de leder som mest till en kandidatexamen. Masterutbildning bland tolkar är sällsynt. När tolken har

lägre utbildning än deltagarna i en tolkad situation, kan det bli problem för tolken – särskilt när det gäller kunskapsintensiv tolkning som till exempel inom högre utbildning och för döva professionsutövare. Mångfalden i samhället ökar, och det gör att tolkar idag också till exempel förväntas tolka i situationer där de inte kan de(t) teckenspråk som deltagare i tolksituationen använder, eller i situationer där deltagarna har så stora problem att kommunicera med varandra att en tolk absolut inte räcker till för att lösa dem. Att det blir fler och fler tolkar som själva är döva är något som nog ger en bättre tolktjänst till fler, men det finns fortfarande situationer som är problematiska.

Samtidigt ser vi tecken på att tolktjänsten tas för given och att vi sällan diskuterar de stora och svåra problemen kring tolkning. Men, också väletablerade tjänster som tolktjänsten behöver, precis som andra sociala institutioner, studeras och diskuteras kritiskt. I den här artikeln vill vi ta upp två frågor: 1) Leder tolkning till faktisk delaktighet? och 2) Vad betraktas som en "bra tolk"? Vi hoppas med det bidra till att tolkar och döva börjar prata med varandra – en dialog mellan tolkar och döva tycker vi är viktig både för att se till att döva får en god samhällsservice och för att bevara tilliten till tolkprofessionen.

De här frågeställningarna närmar vi oss delvis från olika håll. Anna-Lena har varit tolk sedan 1981. Hilde har i många år och i många situationer kommunicerat via och samarbetat med tolkar, och även i enstaka fall själv tolkat mellan olika teckenspråk. Men vi har också något gemensamt – vi ser behovet av, och undervisar båda på en akademisk tolkutbildning. Samtidigt ser vi att professionaliseringen av tolkyrket har fört tolkarna (som profession) längre från dövsamhället. Tolkar kommer inte längre alltid ur dövsamhället (Cokely 2005), och är därför inte heller alltid personer som döva känner, och har förtroende för. Döva upplever att de på många sätt förlorat inflytande över den utbildning och den tjänst som de själva en gång kämpade för att den skulle inrättas (Nilsson, 2019).

Den första frågan vi vill ta upp är: Leder tolkning till faktisk delaktighet, eller är tolkning en nödlösning? (De Meulder & Haualand, 2019) Tolk-tjänsten är som sagt väletablerad, och har lett till stora förändringar och förbättringar i dövsamhället och för dövas möjlighet att delta i majoritetssamhället. Men, ibland fungerar det inte tillräckligt bra med tolkning, och då är det nästan alltid döva, som minoritetsspråkliga, som hamnar i underläge (van Herreweghe, 2002; Young et al., 2019; De Meulder & Haualand 2019). Detta sker trots idealet om att tolken ska vara där för alla som deltar i det tolkade samtalet. När det finns tolk på plats skapas det lätt en "illusion of inclusion" – dvs. det ser ut som om alla deltar på lika villkor, men både tolkar och döva vet att det ofta inte är sant (Cokely, 2005). Det verkar råda en naiv övertro på vad tolkar och tolkning kan uppnå – både bland politiker, i dövas organisationer, i skolan och utbildningsväsendet och i samhället generellt. Hur kan tolkar och döva samarbeta för att förändra och förbättra den här situationen? Kan vi, tillsammans, påverka samhället så att det skapas fler möjligheter för direkt kommunikation på teckenspråk, istället för att kommunikation via tolk alltid betraktas som den bästa lösningen? Kan vi, tillsammans, göra så att tolkade situationer kan fungera bättre?

Den andra frågan vi vill ta upp handlar om vad som är "en bra tolk". Forskning visar att döva och tolkar har olika åsikter om vad som är viktigt för att man ska tycka att en tolk är bra (Napier et al. 2018:36; de Wit 2011; de Wit & Sluis 2014). Både tolkar och döva anser naturligt nog att goda teckenspråkskunskaper är mycket viktigt. Men, sedan går åsikterna isär. Tolkar rankar exempelvis sådant som att hålla ett professionellt avstånd till primärdeltagarna i tolksituationer, att klä sig professionellt och hålla sig inom en strikt definierad "tolkroll" som mycket viktigt. För många döva är det viktigare att tolkar har ett nära band till dövsamhället, och att de är ödmjuka och villiga att lära mer. Det är dessutom väldigt viktigt att döva känner förtroende för tolken, och att tolken har det som ofta omtalas som "en positiv attityd" till döva. Det är verkligen inte lätt att kombinera det professionella avstånd som många tolkar anser viktigt med de nära band till dövsamhället som många döva tycker är viktigt. Att åsikterna går isär kan vi

se i den relativt nya boken *Deaf Eyes on Interpreting* (Holcomb & Smith, 2018). Det var också tydligt i flera presentationer på den senaste världskongressen för teckenspråkstolkar (t. ex. Sheneman & Robertson, 2019). Det många bland annat efterlyser är att dövas perspektiv på tolkning ska stå i fokus när man utbildar tolkar. I flera länder har situationen på senare år utvecklats i en riktning där man faktiskt talar öppet om att förtroendet mellan döva och tolkar är på väg att försvinna (StreetLeverage, 2018), och att man inte alls är eniga om vad en bra tolk är.

Den enskilda tolken kan knappast göra något åt saken – särskilt inte när man befinner sig mitt i en situation där alternativet ofta är ingen tolk alls, vilket skulle vara ännu sämre. Men, det borde vara möjligt för tolkar att diskutera de problematiska sidorna av tolkning i mer generella termer. Tolkprofessionen är vid det här laget så väl etablerad att vi också måste våga ta upp problematiska sidor av tolkning, utan att det innebär att vi misstänkliggör tolkar och undergräver deras position. Vi tror tvärtom att en öppen dialog mellan döva och tolkar om de problem vi har tagit upp här både kan stärka tilliten till tolkar och stärka dövas möjlighet att delta i samhället. Tillsammans behöver vi diskutera vad vi tycker är viktigt när det gäller förtroende för tolkar, när tolkning fungerar bra och när det inte gör det. Med dialog kan vi tillsammans försöka förändra och förbättra tolkutbildningen och tolk-tjänsten.

Anna-Lena Nilsson, professor i teckenspråk och tolkning, Institutionen för språk och litteratur, NTNU (Norges teknisk-naturvetenskapelige universitet), Trondheim

Hilde Haualand, socialantropolog och universitetslektor, Institutionen för internationella studier och tolkning, OsloMet – storbyuniversitetet

FOTO: CHARLOTTE H AGERUP

dt. En teckenspråksversion av artikeln och referenslista finns på dovastidning.se

JULKRYSSSET

		GÅNG PÅ JOBB KORTAD GOLF- TOUR	GÅNGEN WINE- HOUSE	NATT- VARD- KALK	ELEMENT HIMLA SKOJ	HAR TAB- LETTER INUTI	GLATTA	FRÖN SOM GÖR OFOG	STIGER ÖM VÅREN	
									PYSGLAR PILLER- TRILLARE MED	
			EN BOND- ADAMS FÅR LORTIGT			ÅKT RUTSCH- BANA				
						SVAG VIND				
	STRAND- STÄLLEN FÖR DOPP	BÄR- BUSKE		GRÄVA NED STRIDS- YXAN	NATTA- DES	SKOL- SALEN			NÅGOT LYRISKT	
							BLIR KÖK MED MYCKET RÖK	TJÖT SOM TUPPEN STRUT- FORMEN		
				FOSTER- LANDS- VÄNNER	DET VÄ- SENTLIGA KULT- FIGUREN		SPÄNDE FÖR STUTEN PLUMP			
		RÖDA KIN- DER PÅ KOCKEN TRÄNGST							FYLLER VI	
		ALASKA POSTALT MATAR			FLASKAN FÖR RÖTT ELLER VITT	ÄR FÖR- NÄM I KANTEN		KOMMER BUME- RANGER FNASIG		
							GEBIT HÖRS VÅGOR- NAS			
						GOLFAŞ DET PÅ TERROR- GRUPP			TÅRAR	
								INDISKA FURSTAR	STRÅ	SÅ VILL BY- LINGEN ATT BOVEN SKALL ÅKA
		ANMÖ- DAN PÅ INBJU- DAN	DEN HAR SITT FOT- FÄSTE		RYMD- ORGAN STINGS- LIGA			ÄR JU EN RIKTIG LÄCKER- BIT		
						IN- TRÄFFAT	TÅGAR I LUCIA- TÅG	SKA DET SVARAS EFTER SVENSEXA	BLÅS- NING TINGEST	
		EN HETER HELGE		FLERA PÅ ATOLLER	VUXEN BRUKAT BORSTE				GIFT UTAN VIGSEL FEJS	
	RÄCKER	SAKNAR SKÄRPA	BLIR EN VÄXT MED VERA				DEN FAMÖSE FLEMING	KORT- SPELS- MAN		GÖR STOR TILL LITEN
									TILLÄGG VILL BOLAG HA BRA	
			DUKAS OPP MED KOPP	STRÖG				ÄR DEN SOM KOM- MIT UR SÅNGEN		
						DRAR EN VALS				

Var med och lös julkrysset – du kan vinna SDR:s almanacka

Svaren ska skickas till **Dövas Tidning, Rissneleden 138, 6 tr, 174 57 Sundbyberg** eller **redaktionen@dovastidning.se** senast den 14 dec. Skriv JULKRYSSSET på kuvertet eller i ämnesfältet om du mejlar och tar en bild av av korsordet. Bland de rätta lösningarna lottas tre vinnare fram som får en väggalmanacka var före nyår. Vinnarna meddelas i nr 1 2021.

NAMN: _____

ADRESS: _____

Julklapps- och nyårstips

Camilla Högberg Konst & Design

Varför inte ge en unik julklapp eller present genom att ge ett litet personligt konstverk eller poster? Du kan beställa alltifrån målningar och illustrationer till grafiska formgivningar via

www.camillahogberg.com eller Camilla Högberg Konst & Design på Facebook.

Rabattkod: JULSTÄMNING20 (20% i rabatt).
Rabatten gäller fram till 31 december 2020.

Cissi Ferm – Shape Up

Vill du kicka igång med din träning eller ha ett kostprogram anpassat efter ditt behov och mål med hjälp av en personlig tränare? Då ska du ta chansen och använda rabattkoden. Passa på nu och ge dig och din kropp en bra start till en starkare livsstil, bli piggare och få bra energi!

Rabattkod: 20% rabatt med koden PTCISSI20 när du mailar till cissi@cissifermshapeup.se. Den gäller fram till 15 december 2020.

Mesch Consulting

Ge bort en dövhistorisk bok till rabatterat pris. Beställ via vår hemsida:

www.dovidrottenshistoria.se/webbshop.html. Mesch Consulting utför också uppdrag inom arkivering, förbundsadministration och evenemangsstöd.

Rabatt: se rabatterna på vår hemsida. De gäller till 31 december 2020.

Bohème Theresa – kreativt återbruk

Du som ny eller gammal kund får ett julerbudande på 10% rabatt när du handlar på

www.bohemetheresa.se

Rabattkod: DOVAS20. Rabatten gäller fram till 10 januari 2021.

Yoga med Debbie Z. Rennie

Yinyoga eller stolyoga via Zoom. Rabatterade klippkort erbjuds för vårens pass: 1 pass för 100 kronor (spara 80 kronor), 5 pass för 700 kronor (spara 100 kronor) och 10 pass för 1350 kronor (spara 150 kronor).

Rabatt: betala senast 31 december 2020 för att få rabatt. Kontakta debbiezrennie@gmail.com för mer information.

Äntligen NU

Vårt bästa julklapps- och nyårstips är att kolla när världen öppnar sig för oss att resa runt världen. För då är Äntligen NU redo med nya guideresor på teckenspråk! Varmt välkommen tillbaka senare!

www.antligennu.se

God Jul och Gott Nytt År önskar vi er alla!

Ps. SDR:s webbshop har också julklappstips och rabatter - se mer på sida 23.

ÖDF:s styrelse: Ordförande Thyra Lindström, kassör Åke Nordlund och sekreterare Carina Berglind.

Höstmöte på Bruksgodset. Deltagarna håller distans till varandra, dövblindtolkarna använder visir.

Tidig mötesplats för döva på 1920-talet.

DT besöker Örnsköldsviks Dövas Förening

Artiklerien Landet runt fortsätter. Den här gången hälsar Dövas Tidning på Höga kustens norra dövförening: den i Örnsköldsvik. I ett böljande landskap träffas medlemmarna för första gången sedan coronaviruset slog till i våras.

Thyra Lindström, ordförande för Örnsköldsviks Dövas Förening (ÖDF), guidar DT runt i staden eller Foppa-land som staden kallas efter hockeylegenden Peter "Foppa" Forsberg.

Först visar hon en före detta missionskyrka (Gupeds missionskyrka) på Nygatan 7. Innan dövföreningen grundades 1931, hade kyrkan fungerat som en mötesplats för döva redan 1921. Sedan tar hon DT till Örnsköldsviks stolthet: hockeyarenan Fjällräven Center.

Efter rundturen åker vi ut till landsbygden som är utmärkande för Höga kusten: böljande natur. Örnsköldsviks Dövas Förening har höstmöte på Bruksgodset i Banafjäl. Drygt 20 personer kommer inklusive tolkar och ledsagare. Det är föreningens första sammankomst efter det stora coronautbrottet i mars. Thyra Lindström gläds åt att se att medlemmarna samlas igen efter så lång tid.

På höstmötet tas upp vad som händer under resten av året och nästa år. Exempelvis ska Riksteaterns Tyst Teaters pjäs Romeo och Julia på Gullbacken visas i Härnösand med ett efterföljande seminarium. Kommunala tjänstemän och lokala politiker inbjuds till seminariet. Frågan som diskuteras är vikten av god äldreomsorg för döva. Thyra Lindström säger att det skulle vara bra om äldre döva kunde samlas på ett och samma äldreboende i exempelvis Härnösand istället för utspridda äldreboenden i Västernorrland som i dag.

– Frågan är otroligt viktig, säger hon.

En av deltagarna på höstmötet är Ejvor Lindquist, snart 96 år gammal, som fått skjuts av sin son till Bruksgodset. Hon bor på ett äldreboende i Örnsköldsvik. Om vad föreningen betyder för henne, svarar hon:

– Det är roligt och nyttigt att träffa och teckna med andra, bättre än att sitta ensam hemma, säger hon som varit mångårig aktiv i dövföreningens styrelse.

Bland de yngsta deltagarna på höstmötet är Anna Gidlund. Hon upptäckte ÖDF 2014/15 genom sin storasyster Emma som tipsade om dövföreningen. Storasytern jobbade som personlig assistent för personer med dövblindhet. Anna kände först bara till Härnösands Dövas Förening när hon flyttade hem från gymnasiet i Örebro. För henne är dövföreningen viktig – ett ställe där hon kan få möta andra teckenspråkiga. Hon önskar dock att dövföreningen träffas oftare på helger, det är svårare på vardagar när folk arbetar.

Thyra Lindström säger att dövföreningen försöker ordna aktiviteter på vardagar och helger för både pensionärer och yrkesverksamma. Just i år har corona satt käppar i hjulet och det har inte varit så mycket liv och rörelse i ÖDF. Förhoppningen är att kunna erbjuda olika händelser nästa år när coronakrisen ebbat ut, t.ex. föreläsningar och utflykter.

Thyra Lindström vill särskilt lyfta fram ÖDF:s sekreterare, Carina Berglind, diakon i Svenska kyrkan. Tack vare henne har Svenska kyrkan kunnat ordna två utflykter per år i samarbete med ÖDF. Även vårlunch och julgröt har arrangerats, något som medlemmarna uppskattat.

Dövföreningen har just nu drygt 15 medlemmar, en minskning med över 5 medlemmar från 2019:s nivå, delvis på grund av SDR:s krånglande medlemssystem. De flesta medlemmar är över 70 år gamla.

Thyra Lindström säger att framtiden länge har varit en stor fråga och att det hittills varit kämpigt varje år, bland annat med att få folk att ställa upp i styrelsen. Hon säger dock att föreningen inte ska ge upp i första taget. Nästa år fyller föreningen 90 år. Då är planen att ordna en festlighet i en mindre skala under coronasäkra former.

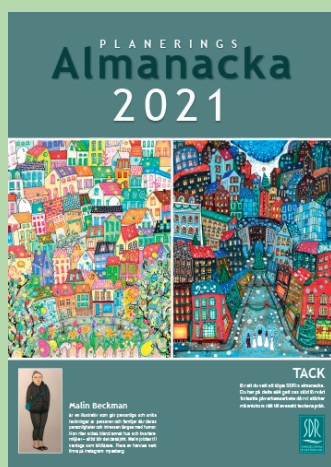
TEXT & FOTO: NICLAS MARTINSSON

Läs tidigare delar i Landet runt-serien på dovastidning.se

Tips från SDR:s webbshop

Rabatt 20% - uppge
koden JUL2020
Gäller 20/11 - 13/12

Almanacka 2021
med illustrationer av hus och
kvartersmiljöer.
Illustrationer: Malin Beckman.
200:-

Ljuslykta i turkos färg
med silverfärgad insida.
Med olika värdeord från
dövsamhället. Design:
Susan Crona.
169:-

Teckenkort till barn eller
dig som vill lära teckenspråk.
Teckenkortet består av bl.a.
djur, leksaker, färger samt
bokstäver, siffror. Illustration-
er: Mikael Öhlund.
299:-

Beställ från vår webbshop www.handla.sdr.org senast den 13 december

 Välkommen att följa vårt instagramkonto: [sdrhandla](https://www.instagram.com/sdrhandla)

Tack vare ditt stöd kan Sveriges Dövas Riksförbund fortsätta arbetet för en hållbar framtid och ett samhälle där rätten till språk, kommunikation, utveckling och delaktighet säkerställs. Detta för både vår generation och för kommande generationer.

Rätten till teckenspråk och teckenspråksmiljö – inget att kompromissa om

Pandemin påverkar oss alla men SDR:s arbete har inte stannat av. Hur påverkas SDR:s representationer då? När vi deltar i olika samråd, dialogmöten och annat förutsätter det att vi har tillgång till tolk – även om mötet sker på distans. Det har fungerat relativt bra. Det har varit nyttigt för många myndigheter att få en tankeställare kring hur dövas och vår delaktighet ska säkerställas i dessa tider. Men det finns också problem. Ett exempel är lärarstudenten på Stockholms universitet som inte får förinspelade föreläsningar teckenspråkstolkade. Universitetet hävdar att det räcker med att föreläsningarna är textade och hänvisar till tillgänglighetsdirektiven för webb. Det känns verkligen inte bra att dövas förutsättningar till en jämlik delaktighet i olika sammanhang plötsligt kan kompromissas och försämrats.

Inom förskoleverksamheten finns det en reviderad läroplan som stärker barnens rätt till teckenspråk. Det är en viktig och stor framgång men förutsätter en genuin teckenspråksmiljö vilket inte är så lätt om förskolan bara har ETT barn med rätt till teckenspråk. Det bästa är att samla alla barn med rätt till teckenspråk till en förskola eller avdelning för att främja och gynna deras språkmiljö och därmed också deras teckenspråksutveckling. Att en förskola sprider döva barn på olika avdelningar och låter dem träffas en till två gånger per vecka är inte OK. En teckenspråksmiljö innebär att språket ständigt är närvarande och används hela tiden, av både barn och personal. Det är en positiv miljö för språkutveckling.

Vi ser att SPSM:s språkplan lyft vikten av teckenspråksmiljön och tydliggjort definitionen av tvåspråkighet som nu utgår från svenskt teckenspråk och skriven svenska, helt i linje med läroplanen. Med den nya språkplanen läggs en god grund för att teckenspråk ska

vara det centrala och alla elever ska känna sig delaktiga i all skolverksamhet. Men det finns också problem när det visar sig att tolkar används i 12% av undervisningen i dövskolorna. Problemet här är Skollagen och behörighetskraven där lärarlegitimation är kravet medan krav på teckenspråkskompetens saknas. Det innebär att lärare med legitimation anställs och tolk används i undervisningen. Den nya läraren får fortbildning i teckenspråk men det tar lång tid att lära sig ett språk fullt ut och klara en fullvärdig undervisning på teckenspråk. Vi på SDR arbetar för att kravet på språkkompetens måste finnas med också och vi pressar på i vårt pågående lobbyarbete.

Jag har tagit del av Tyst Teaters nya föreställning Romeo och Julia på Gullbacken som är fantastisk. Politikerer bjuds in till föreställningarna och föreningarna har viktiga dialoger med politiker om hur äldreomsorgen för döva fungerar lokalt. Precis som med principen att samla döva barn inom förskolan ska också äldre döva kunna samlas inom olika former av äldre- och vårdboenden för att garanteras en teckenspråksmiljö.

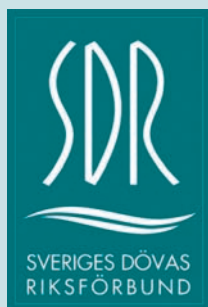
Vi på SDR fortsätter att ge stöd till våra regionala och lokala organisationer i deras politiska påverkansarbete. Tillsammans är vi starka och gemensamt arbetar vi för alla människors rätt till teckenspråk genom hela livet, från födseln till graven.

MARIA HERMANSON
FÖRBUNDSSTYRELSELEDAMOT

PÅ GÅNG I SDR

20/11	Tyst Teater har jubileumsseminarium	10/12	Möte om tillgänglighetsdirektiv på socialdepartementet
23/11	MTM intresseråd	10-11/12	Mogårds stiftelse
24/11	Trafikverkets nationella råd (RTAF)	12/12	EUD:s årsmöte, digitalt (ändrat från 18-21 nov i Zagreb)
27/11	SVT samråd	15/12	Västanviks folkhögskolas skolstyrelse
1/12	Rikstolktjänstens styrelsemöte	14-15/1 -21	Förbundsstyrelsen sammanträder
9/12	SPSM intresseråd	31/1 -21	Senaste dagen för kallelse till kongressen och valberedningens presentation av förslag till förbundsstyrelse

Kontakta oss
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg
Tel vx: 08-442 14 61

sdr@sdr.org
www.sdr.org
Bildtelefon: sdr@ectalk.se

Förbundsordförande
asa.henningsson@sdr.org
073-508 69 30 (sms)

Kommunikatör
jenny.ek@sdr.org
076-315 06 55 (sms)

Webbshop
handla@sdr.org

Bli medlem
medlem@sdr.org

Stöd oss
SDR bg: 900-0241

Västanviks folkhögskola
info@vastanviksfhs.se
www.vastanviksfhs.se

Fortsatt arbete om tolktjänsten

● SDR har sedan tidigare tryckt på och krävt att socialdepartementets utredning som leds av Malin Ekman Aldén, generaldirektör på Myndigheten för delaktighet, MFD, ska tillförsäkra dövkompetens i deras arbete. Detta kan vara inom utredningens sekretariat och expertgrupp exempelvis. Nu har ett sekretariat tillsatts och den består av utredaren Malin Ekman Aldén, sekreteraren Tarja Birkoff, sakkunnige Sarah Cagnell och kommunikatör Erica Lawe. I skrivande stund har vi inte fått något besked från regeringskansliet om vilka som tillsätts i expertgruppen.

Utredningen gör nu en behovsanalys och djupintervjuer för att uppdatera hur tolkanvändningen och situationen fungerar jämfört med den kartläggning som den tidigare tolkutredningen gjorde 2011.

Utöver SDR har också andra organisationer ett nära samarbete med utredningen i form av olika möten och dialoger. Vi på SDR upplever att utredningen har ett transparent arbetssätt gentemot oss och vi fortsätter följa utredningens arbete noggrant.

Stöd för föräldrar till döva barn

● Handbok för föräldrar till döva barn lanserades den 14 oktober och i vårt pressmeddelande uttrycker vi vår förhoppning att föräldrahandboken ska bli en naturlig del av den information som erbjuds till föräldrarna, exempelvis från regionernas hörselvård. Nu behöver vi din hjälp att sprida informationen om föräldrahandboken! Beställ och sprid informationskortet om föräldrahandboken – det kostar inget! Beställ kort genom att mejla oss på sdr@sdr.org. Föräldrahandboken och mer information finns på vår webbplats.

Förbundet har också publicerat två filmer med föräldrar till döva barn som delar med sig vikten av ett fungerande socialt samspel och teckenspråk tidigt. I filmerna finns också ett flertal referenser till forskning. Stort tack till Conny Norén och Erika Tegström för er medverkan! Filmerna har producerats genom ett samarbete med SDUF, SDF, SDUR och Krister Schönström på lingvistiska institutionen på Stockholm universitet. Filmerna finns att se på förbundets webbplats och facebooksidea.

Stöd för föräldrar till döva barn är också ett tema i SDR Studio. Vad kan du som medlem eller din förening göra? Kolla SDR Studio på www.sdr.org för att få tips och inspiration!

Nytt om medarbetare

● Förbundet följer fortfarande Folkhälsomyndighetens rekommendationer under den rådande pandemin. Våra medarbetare arbetar i första hand hemifrån och ett flertal möten sker på digitala plattformar. Du som behöver kontakta oss på kansliet när fortfarande oss via våra vanliga kontaktvägar samt via SDR:s bildtelefon på sdr@ectalk.se

Förbundet har rekryterat två nya medarbetare. Bittan Martinell anställs som projektledare på 75% från 2 november 2020 till 31 december 2021. Hon kommer att arbeta med två projekt och kartläggningar: Äldreomsorg för döva och dövas psykiska hälsa. Bittan kommer också att vara kontaktperson för Rikstolkstjänsten, RTT. Det pågår nu en tolktjänstutredning som innebär många möten och olika dialoger vilket förutsätter en samordning. Vi anställer därför Kave Noori som samordnare på 25% från den 4 november 2020 till 31 december 2021. De båda kommer inom kort att presentera sig själva på förbundets webbplats. Vi på SDR hälsar Bittan och Kave välkomna till oss!

Betydelsefullt samarbete inom Norden

● Åsa Henningsson och Julia Kankkonen har deltagit på Dövas Nordiska Råd (DNR) den 7-8 november. Utöver informations- och erfarenhetsutbyte diskuterades ländernas pågående arbete för att stärka ställningen för sina respektive teckenspråk. I Finland fortsätter kampen för att implementera teckenspråkets status i samhället trots att de redan har lagstiftningen på plats. Nu har den finska staten bildat en teckenspråksnämnd, där ansvariga departement, myndigheter och dövorganisationerna träffas kring frågor om finskt och finlandssvenskt teckenspråk. Inom kort kommer Norge förmodligen att få norskt teckenspråk inkluderat i en lagstiftning. Vi kommer förstås att följa utvecklingen med stort intresse.

Rådet tog också upp dövas situation under coronapandemin. Dövförbunden utbytte information om hur förbunden arbetat för döva människors rätt till information på teckenspråk, teckenspråkstolkning och likvärdig sjukvård. Vi kunde konstatera att vi hade många gemensamma frågor och utmaningar men också framsteg. I Finland har distanstolkningen inte varit lika utvecklad som i Sverige, men pandemin skapade ett stort tryck så den nu utökas kraftigt. Norge står i tur att arrangera nordiska kulturfestivalen 2022 och vi alla håller tummarna att pandemin är över så att vi återigen kan samlas och umgås med våra nordiska vänner.

Gruppenfoto från DNR:s möte den 7-8 november.

Dövas Dag 2021 i Uppsala inställt

● Uppsala Dövas Länsförening har gett SDR beskedet att de ställer in deras arrangemang av Dövas Dag i Uppsala 2021. Beslutet fattades på ett medlemsmöte med anledning av brist på funktionärer. SDR gick då ut med en förfrågan om det finns någon annan förening som vill arrangera Dövas Dag 2021 istället. I skrivande stund har senaste dag för intresseanmälningar passerats men det finns inga klara besked att ge ännu. Besök vår webbplats och Facebook sida för att få den senaste informationen.

Dags för kongress!

● Våra lokala och regionala samt anslutna organisationer har varit engagerade och skickat in totalt 45 motioner inför kongressen. Vi ser fram emot att få jobba med dessa! Senast den 31 januari skickas kallelsen till kongressen och valberedningen presenterar sin nomineringslista på vilka som föreslås att sitta i SDR:s förbundsstyrelse. Vi följer myndigheternas rekommendationer kring den pågående pandemin och avvaktar hur situationen utvecklar sig inför kongressen som planeras att genomföras i Tanum Strand den 4 till 6 juni 2021. För mer information om kongressen: www.sdr.org

Det här är årets sista nummer av Dövas Tidning 2020 och därför önskar SDR er alla:

God Jul & Gott Nytt År!

Reflektioner av SDUF:s nyaste medarbetare

När jag inte var en "äkta man"

Mitt namn är Elias Tebibel, projektmedarbetare i projektet "Äkta Man?". Jag brinner för mänskliga rättigheter. Jag anser att alla människor har rätt till ett bra liv oavsett vem man är eller varifrån man kommer. Jag drömmer om att en dag göra skillnad då jag vet att Rosa Parks med små medel skapade en helt annan innebörd i vad kurage innebär. Vi kan alla göra skillnad även med små medel.

Jag ska nu dela med mig av en resa där jag inte var en "äkta man". Någon dag under sommaren 2019 förstod jag att jag verkligen ville göra skillnad på riktigt. Inte bara teoretiskt. Därför beslöt jag i sista minuten att åka till Gambia för att bistå tre dövskolor på eget initiativ. Tanken med resan var endast att bistå dövskolorna med kläder, material och pengar, inget mer än så.

Jag träffade många människor när jag besökte skolorna och därför blev jag inbjuden till ett dövt brudpars bröllop under min sista kväll i landet. Under bröllopet gång erbjöd jag att hjälpa till med att ta hand om ett spädbarn. Ett kort ögonblick blev jag bröllopets höjdpunkt istället för brudparet.

Ni kanske undrar varför?

Jo, för att jag var en man som tog hand om ett spädbarn. Gästerna var väldigt skeptiska till om jag kunde bära ett spädbarn på ett korrekt sätt eftersom det inte var en självklarhet att män tog hand om barn själva.

Då fick jag bevisa att jag faktiskt kunde ta hand om spädbarnet, och bakom kvinnorna satt männen och var helt förbluffade. Det ledde till väldigt givande diskussioner mellan mig, kvinnorna och männen om könsroller och vem som ska ta hand om vad. På slutet började kvinnorna ställa krav på männen.

I Gambia var jag inte en "äkta man", men jag öppnade upp för samtal och reflektioner kring vad manlighet är. Det var först då jag kände att här hade jag gjort skillnad på riktigt.

I Sverige är machokultur och maskulinitetsnormer helt annorlunda än i Gambia.

Jag ser fram emot att tillsammans med Malin Johansson Kvitvær och Patrik Nordell skapa arenor där vi med hjälp av konstnärliga metoder öppnar upp för samtal och reflektioner kring den rådande machokulturen och maskulinitetsnormerna genom workshops och aktiviteter.

ELIAS TEBIBEL
PROJEKTMEDARBETARE "ÄKTA MAN?"

Julen närmar sig, så vi alla i förbundsstyrelsen och på kansliet vill önska er alla God jul och Gott nytt år!

VAD HÄNDER I SDUF?

Vissa möten/events kan ändras pga. rådande coronasituationen. Aktuell information finns i vår hemsida.

21/11	Lägergruppsmöte	11/3	Anmälan och jobbansökan stänger för läger 2021
Dec	Anmälan och ledaransökan öppnar för läger 2021	16-18/4	Ungdomsklubbskonferens
1/1	Gott nytt år!	23-25/4	Lägerledaresutbildningshelg
Januari	Förbundsstyrelsemöte	7-9/5	Styrelseutbildning
29-31/1	BOUJT:s bemötandebildning för nya syssnare		

Kontakta oss
Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Rissneleden 138, 6 tr.
174 57 Sundbyberg

kansli@sduf.se
www.sduf.se
Skype: tidsbokning via e-post

Förbundsordförande
Juni Sowell
juni@sduf.se

Twitter: @SDUF1966
Facebook: SDUF - Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Instagram: sduf1966

Stöd oss
SDUF bg: 5759-5647
Swish: 123 218 1477

Bli medlem
www.sduf.se

BOUJT söker nya syssnare

● Är du redo att syssna, stötta och peppa? Vill du ge stöd till döva och hörselskadade barn och ungdomar? Nu håller BOUJT i en grundläggande bemötandebildning 29-31 januari. Under denna utbildning får du verktyg som krävs för att ge stöd. Utbildningen blir sannolikt på distans. Har du frågor, eller känner du dig manad att söka? Kontakta Jiin på jiin@boujt.se. På hemsidan www.boujt.se hittar du mer information. Kom igen och ansök!

SDUF:s läger 2021

● Snart är det dags att anmäla sig som deltagare eller skicka in ansökan som ledare till 2021 års läger! Vi öppnar under december månad, så håll utkik på vår hemsida och sociala kanaler! SDUF arrangerar eller skickar deltagare till dessa läger:

- 23-25 april, **Obligatorisk utbildningshelg** för lägerledarna, Örebro där lägerledarna får träffa varandra, planera och få fortbildning för att kunna genomföra underbara läger!
- 28 juni-4 juli, **Barnläger**, Tallnäs, Skillingaryd i Småland, 6-12 år. SDUF:s traditionella och uppskattade läger fullt av bus och skoj!
- 25-31 juli, **Nordiskt Barnläger**, Danmark, 7-12 år
- Juli, **EUDY Children Camp**, Schweiz, 9-12 år. Ett europeiskt läger med en mix av olika språk, kultur och levnadssätt!
- 23-31 juli, **EUDY Junior Camp**, Flachau, Österrike, 13-17 år. (Framflyttat från 2020.) Samma som ovan, men för 13-17 år!
- Juli, **Språkresa till USA**, 14-17 år. En oförglömlig resa, som ger dig chansen att åka till USA och möta andra döva barn och ungdomar!
- **Nordiskt Ungdomsläger**, Säfsen, Sverige, 18-30 år. (Framflyttat från 2020.) Än är det Sveriges tur att arrangera NUL! Det är först till kvarn som gäller för anmälan.
- 15-21 november, **WFDYS Junior Camp**, Indien, 13-17 år.

Mer information finns på SDUF:s hemsida, Instagram eller Facebook. Frågor? Kontakta lägergruppen på lager@sduf.se

SDUF:s Utmärkelsepris 2020

● Vartannat år tilldelar Sveriges Dövas Ungdomsförbund SDUF:s Utmärkelsepris någon person, grupp eller organisation som haft stort inflytande under det gångna året. År 2020 utdelar SDUF utmärkelsepriset till Rebecca Jonsson eftersom hon, helt själv, under flera år drivit UF Viljans ungdomsgård i Vänersborg framåt.

SDUF vill uppmärksamma den styrka och järnvilja hon uppvisat oavsett de medgångar eller motgångar som hon mött. Oavsett vad har Rebecca alltid velat att fritidsgården ska hållas öppen så att unga döva ska få en trygg plats att gå till efter skolan för att umgås. Hennes initiativ betyder mycket för våra döva barn och ungdomar, och Rebecca är en förebild både för Vänersborgs och för hela Sveriges döva ungdomar. SDUF vill rikta vår tacksamhet till Rebecca för det engagemang hon har i vår anslutna ungdomsklubb.

Fortsatt oro för pandemins effekter

Det råder fortfarande oro för pandemin. Corona kan drabba vem som helst, inte bara riskgrupper. Det är mycket information som går ut i medierna. Till sist vet man inte hur man skall göra. Det betyder mycket om man har digital kommunikation för att få information och delta i samtal.

Från Dövteamet i Stockholm informerade kuratorer via livesändning. Det uppskattades. I Stockholm har man under sommaren genomfört utomhusaktiviteter med två grupper, där äldre döva spelat bangolf och boule en gång i veckan. Gemytligt och trevligt. Man spelade på olika ställen varje gång då flera åkte i egna bilar och undvek tunnelbanan.

I mitten av september ordnade Stockholms Dövas Förening en första fysisk träff på Dövas Hus. Det kom glada pensionärer som inte hade setts på ett halvår. Naturligtvis höll de god distans. En dag i september firades Internationella Teckenspråkets dag. Tomas Hedberg från Språkrådet informerade via livesändning om vad det svenska teckenspråket har för betydelse i samhället.

Inom äldreomsorg finns det ingen självklar rätt att använda teckenspråk eftersom det svenska teckenspråket inte tillhör de nationella minoritetsspråken.

Den 1 oktober kom beskedet att äldreboenden öppnades för besök – besöksförbudet kan dock återinföras vid behov om smittotalet stiger mycket. Vad händer då med döva på äldreboenden runt om i landet?

I oktober hade Tyst teater en föreställning med pjäsen Romeo och Julia i Stockholm. Den handlar om en äldre döv kvinna som sitter ensam på ett äldreboende. Hon längtar efter gemenskap och teckenspråk. En dag flyttar en äldre döv man in. Kvinnan blir glad över att träffa honom. Han berättar för henne om Shakespeares version. De blir inspirerade av Romeo och Julias passion. Det blir kärlek mellan dem som deras barn inte gillar. En kamp uppstår.

Efter föreställningen skulle vi ha en pannediskussion med inbjudna handläggare inom äldreförvaltningen i alla stadsdelsnämnder i Stockholm. Tyvärr blev det inte av på grund av Corona. SDP och SDR funderar på att göra en kartläggning om äldreomsorg och äldre dövas situation i landet och även under Coronaepidemin om hur många äldre döva drabbades.

ANDERS SUNDSTRÖM, STYRELSELEDAMOT

Vad som har hänt och ska hända

● SDP hade styrelsemöte den 22 september i Uppsala. Det var en fysisk träff. SDP har samråd med SDR och vi har haft digitala möten. Vi diskuterade ett projekt om kartläggning av dövas situation på äldreboende. Nu har SDR tillsatt en person som ska skriva en projektansökan. Projektet börjar förhoppningsvis någon gång under 2021.

Nordiska Dövas Pensionärsträff, som skulle ha skett i september 2020, blev inställt på grund av corona. Det är framflyttat till våren 2021, dock beroende på hur mycket corona-pandemin minskat till dess. SDP ska ha förbundsstämma den 25–27 maj i Uppsala (med reservation för ev. ändringar på grund av hur smittspridningen ser ut då). Kallelsen kommer att sändas till pensionärsföreningarna och -sektionerna i slutet av januari 2021. Möteslokalen är stor och kan ta upp till 50 personer. I lokalen kan vi enkelt hålla avstånd till varandra. SDP hade tidigare förbundsstämma, då kom max 30 personer. Varje pensionärsförening får skicka två ombud.

Örebro Dövas Pensionärsförening har lämnat återbud vad gäller att arrangera Pensionärernas kulturdagar 2022. Nu frågar SDP alla andra pensionärsföreningar och -sektioner om någon av dem är villig att åta sig arrangemanget 2022 och gärna även 2024.

Ingvar Edwall, ordförande

God Jul
&
Gott Nytt År
önskar
SDP

Annorlunda jul – var rädda om er

● I år lär det bli en annorlunda jul för många av oss, speciellt vi som är 70+. Vi får vara extra försiktiga. Kanske vi får fira jul med färre personer än brukligt. Hittills har Anders Tegnell från Folkhälsomyndigheten sagt i slutet av oktober att det kan gå bra att fira jul om man gör det med sin närmsta familj (far- och morföräldrar med barn och barnbarn). Kravet är att alla är friska. Det är positivt, men mycket kan hända fram till dess och ett nytt besked kan vara att vänta. Till er alla vill vi på SDP säga: var rädda om er, och med önskan om: En angenäm jul och nyår!

Kontakta oss
Sveriges Dövas Pensionärsförbund
www.sdpf.se
Bildtelefon: vera.dahlin@ectalk.se

Ordförande och ekonomiansvarig
Ingvar Edwall
ingedw@bahnhof.se

Vice ordförande
Inga-Britt Andersson
ingabrittandersson073@gmail.com

Sekreterare
Vera Dahlin
vera.dahlin@hotmail.se

Ledamot
Anders Sundström
anderssundstrom1@telia.com

FRÅGA EXPERTERNA

Vilka corona-säkra aktiviteter och mötesformer kan landets dövföreningar ordna?

– Det gäller att anpassa sig till de föreskrifter och allmänna råd som Folkhälsomyndigheten utfärdat och de restriktioner som regeringen beslutat om. Regioner kan också komma med skärpta allmänna råd.

Angående aktiviteter och möten som sker på plats, ska man tänka på hur lokalen ser ut och hur många personer den kan ta emot under förutsättning att alla sittande deltagare kan hålla avstånd till varandra. Det är också viktigt att titta på hur deltagarna kan tänkas ta sig till lokalen och om kollektivtrafik kan undvikas.

Ett alternativ till fysiska aktiviteter och mötesformer är att använda sig av en digital plattform. Vi har sett att hos en del dövföreningar har det fungerat bra att ha års- eller/och medlemsmöte via Zoom. Om en dövförening är osäker på hur Zoom kan användas, är föreningen välkommen att kontakta foreningssupport@sdr.org så kan vi ge ut manualen.

Låt inte coronan hindra er från att genomföra eller delta i corona-säkra aktiviteter eller möten! Exempelvis kan man ordna en digital föreläsning, teckenspråkstolkad podd eller bara ha socialt umgänge på distans. Och kolla hur medlemmar som inte har tillgång till dator eller surfplatta kan delta. De kan exempelvis få sällskap av någon medlem eller låna en dator/surfplatta.

**Pontus Degsell, handläggare
SDR:s föreningssupport**

Vad ska man tänka på när man precis har blivit arbetslös? Vilka förväntningar finns det på mig från Arbetsförmedlingen och A-kassan?

Det första du ska göra är att första dagen du är arbetslös, anmäla dig till Arbetsförmedlingen. Det gör du digitalt via vår hemsida, arbetsformedlingen.se.

Under tiden du är arbetssökande så förväntar sig Arbetsförmedlingen och din a-kassa att du aktivt söker jobb på egen hand. Du kan också få hjälp av oss, beroende på vad du behöver. Du behöver också följa den planering som vi kommer överens om. A-kassan är en försäkring och frivillig. Vidare erbjuder många fackförbund en inkomstförsäkring som komplement till a-kassa. Om du är medlem i ett fackförbund, kan du kolla med ditt fackförbund vad som gäller.

Varje månad ska du skicka in en aktivitetsrapport till AF där du visar på vilket sätt du har varit aktiv under månaden, och sökt jobb eller gjort annat för att komma närmare en anställning. Det är A-kassan som vill ha kontroll, och egentligen inget som AF har kontroll över.

Om du inte gör det du behöver göra riskerar du att få en varning eller förlora din ersättning från a-kassan eller Försäkringskassan.

**Karin Johansson, dövkonstulent
Arbetsförmedlingen**

Hur skriver man svenskt teckenspråk i förkortad form?

Det finns många olika sätt att förkorta namnet svenskt teckenspråk. En förkortning som blivit vanligare är STS, som är en initialförkortning av svenskt teckenspråk.

Inom språkforskningen är det brukligt att ange språkets namn i förkortad form på det inhemska skrivna språket. Så amerikanskt teckenspråk blir ASL (American Sign Language), tyskt teckenspråk blir DGS (Deutsche Gebärdensprache) och danskt teckenspråk blir DTS (dansk tegnsprog). Enligt samma konvention kan man skriva STS för svenskt teckenspråk.

Det gäller dock att vara försiktig med förkortningar eftersom utomstående kanske inte förstår dem. Så första gången i texten bör man skriva ut hela namnet med förkortningen inom parentes. Om namnet sedan förekommer flera gånger i texten kan man enbart använda förkortningen.

Att bara skriva teckenspråk får också ses som en förkortad form. Det talas faktiskt flera olika tecknade språk i Sverige. Inflyttade döva kan använda ett annat tecknat språk inom familjen och med landsmän som bor i Sverige. Så för tydlighetens skull behöver man ibland skriva ut hela namnet svenskt teckenspråk, lettiskt teckenspråk etc.

**Tommy Lyxell
Språkrådet**

Frågor & svar finns också på svenskt teckenspråk på dovastidning.se

Samtliga frågor & svar är i det här numret producerade av experterna själva.

DT:s experter kan svara på frågor inom:

- Psykosociala och pedagogiska frågor kring psykisk hälsa, relationer och samhällets stöd
- Svenskt teckenspråk/språkrådgivning
- Råd och stöd till landets dövföreningar
- Arbetsmarknad

Du är välkommen att mejla dina frågor till oss på redaktionen@dovastidning.se på antingen svenskt teckenspråk eller svenska. Du får välja om du önskar publicera din fråga under en signatur eller ditt riktiga namn. Utvalda frågor och svar publiceras i papperstidningen och på dovastidning.se.

Tänk om alla kunde ett icke-verbalt språk

Jag sitter nu i min husbil på morgonen och blickar ut mot fjällen. Solen står högt och resterna av kvällens snöblandade regn droppar från husbilstaket. Jag funderar på vår vardag som vi döva ständigt får uppleva när vi reser, och nu i denna tidsepok där covid-19 gör allt besvärligare.

Jag reste nyligen till Örebro i samband med jobbet och för omväxlings skull tog jag tåget. Det började med att jag steg ombord på tåget från Härnösand till Sundsvall. Konduktören kom efter en stund när vi börjat åka, jag visade min elektroniska biljett i mobilen. Hon förstod på något sätt snabbt att jag är döv, så hon gestikulerade att jag måste byta till buss i Sundsvall och beskrev för mig vart jag skulle gå för att komma till bussen. Hon beskrev något liknande som "[tåg] station du gå höger se hamburgare där." Jag förstod henne utan någon större svårighet och tänkte att hon försökte göra sig förstådd, vilket hon lyckades med.

Utanför McDonalds fick jag vänta en stund på ersättningsbussen och så kom det tre bussar. Jag gick till den första bussen. Busschauffören ställde sig framför dörren och pratade om något. Folk började virra sig hit och dit. Jag förstod att bussarna åkte till olika destinationer. Jag skrev på mobilen "Gävle?" i appen Big så stackarn inte skulle behöva ta fram sina läsglasögon. Trots de stora bokstäverna tittade han inte ens på min mobil utan mumlade något som jag inte förstod, så jag pekade på mobilen igen och då såg han vad jag skrivit. Han pekade sedan på bussen bakom.

Ombord på bussen, som tog mig till Gävle för byte till Bergslagsbanan mot Örebro, var det riktigt lugnt. Jag hade egen plats och behövde inte trängas med andra. Framme i Gävle gick jag ombord på tåget och när vi startat så kom en konduktör som snabbt tittade på min digitala biljett och sedan gick vidare. Efter en timme stannade tåget och stod stilla – i en och en halv timme. Jag kollade på SJ:s hemsida och läste att det var problem vid ett signalverk.

Jag gick till konduktören som såg jäktad ut, och visade mobilen där jag skrivit "Jag förstår vi har problem med tåget. Men vad händer nu?" Hon läste och svarade muntligt, så snabbt att jag inte hängde med. Jag stoppade henne och bad henne skriva istället men hon försökte prata igen och jag fattade nada. Till sist skrev hon på papper att vi skulle backa tåget och sedan ta en ersättningsbuss för att byta om till ett annat tåg ett par stationer längre fram.

Till sist kom jag fram till Örebro och checkade in mig på hotellet. Vid receptionen arbetade en kvinna med munskydd. Här var kommunikationen mellan oss lika med noll. Hon lade fram nyckelkort, sade något och pekade lite varstans. För min del såg jag bara ögonen som himlade, blinkade och såg frågande ut. Inte en chans för mig att förstå något, så hon gestikulerade men det hjälpte inte alls mig. Språket är ju så mycket mer än bara några pekningar här och där. Jag är beroende av ansiktsuttryck som fyller ut språkets innehåll så att betydelsen blir begriplig. Så jag tackade bara, tog nyckelkortet och gick därifrån. Jag hoppades inte

att hon skulle springa efter mig eftersom hon kanske förväntat sig att jag skulle lägga fram mitt kreditkort eller liknande.

Detta är min vardag med hinder som jag möter på i samhället där svenskan och det svenska teckenspråket inte går i hand i hand med varandra. Det sker ju hela tiden för oss döva eller hörselskadade; att vi försöker göra oss förstådda eller ber andra göra så att vi förstår. Jag tänker att alla människor borde lära sig att göra sig förstådda med ett icke verbalt språk. Genom vanliga språkliga gester och ansiktsuttryck som nästan ingår i alla språk, skulle det fungera perfekt som kompletteringspråk då människor som möts och har olika språk ändå kan göra sig förstådda.

Nu är det dags för mig att få mina ungdomar ur sängarna och ut i den friska luften!

PER MARKSTRÖMS nästa resa blir med bilen på väg mot Vemdalskalet för att slippa munskyddande receptionister. Svejs! Den här krönikan finns också på teckenspråk på dovastidning.se

Sök bidrag från SDR:s Testaments- och Donationsstiftelse

Det går att ansöka för följande ändamål:

a) Till forskning och utvecklingsprojekt

Som gynnar utveckling av dövas delaktighet i samhället och som bygger på samverkan, närhet och kunskapsförmedling mellan dövrörelsen, institutioner, organisationer och myndigheter som på olika sätt är berörda av arbetet kring dövsfrågor.

b) Till SDR:s anslutna föreningarnas verksamhet

Som gynnar utveckling av föreningsverksamhet och medlemsaktiviteter. Stiftelsen prioriterar först och främst barn- och ungdomsverksamhet, studieverksamhet och intressepolitisk verksamhet.

c) Till barn och ungdomar från Västernorrlands län (Anna och Teodor Sjöströms Minnesfond)

Utbildning för barn och ungdom.

d) Till döva kvinnor i Nepal (Kerstin Kjellbergs minnesfond)

Till dövföreningar som har biståndsarbete i Nepal, särskilt för kvinnor.

Ansökan skall innehålla:

- Beskrivning av ändamålet
- Noggrann kostnadskalkyl
- Om anslag söks på annat håll
- Uppgift om vem som är ansvarig för den verksamhet som ansökan avser.

Ansökningsblanketten finns på www.sdr.org

Frågor om stiftelsen, samt ansökan som ska vara SDR tillhanda **senast den 1 februari 2021**, skickas till stiftelsen@sdr.org

Omnitor

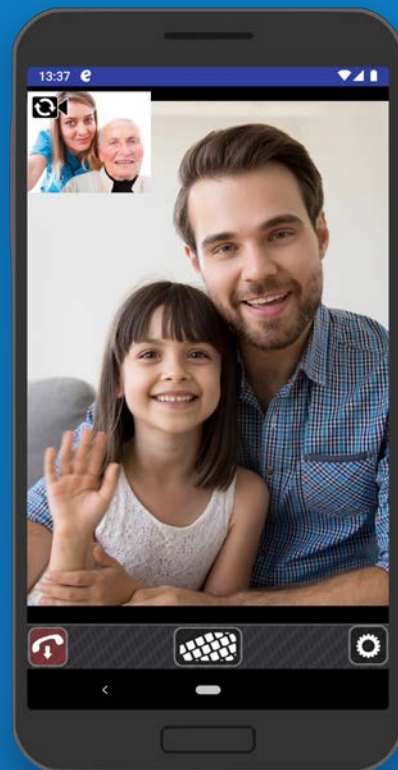
Tillgänglighet och trygghet

eCtouch

BY OMNITOR

DATOR • SURFPLATTA • MOBIL

info@vastanviksfhs.se
www.vastanviksfhs.se

TA KÖRKÖRT!

God jul och gott nytt år!

Julpyssel, vem är vem på STAB?
Ange rätt siffra på bilderna till rätt namn
och nummer nedan:

1. Katarina Mårtensson	17. Karolina Rejnus
2. Jonas Seger	18. Johanna Sandholm
3. Jessica Dobson	19. Jenny Stålberg
4. Sanna Roos	20. Mio Parsmo
5. Niklas Eriksson	21. Priscilla Ferrera
6. Sandra Wallin	22. Anette Casselstål
7. Sofia Lindfors	23. Linnéa Davidsson
8. Tatiana Stampe	24. Annaklara Gesang
9. Linnéa Lindén	25. Anna Josephsson
10. Lisa Kellerman	26. Camilla Jansson
11. Therese Bjärud	27. Märta Bergström
12. Lisbet Holm	28. Catharina de Ron
13. Amanda Forsman Östberg	29. Cisilia Sturzenbecker
14. Emma Schön	30. Adam Kron
15. Jenni Hestrell	31. Camilla Wikström
16. Linda Wigersjö	32. Louise Bäckström
	33. Lena Ekevid

Stockholmstolkarna